

Taimekaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus (Euroopa Liidu õiguse rakendamine)

I. Rakendatav EL õigusakt, kaalutlusruum ja eesmärk

1. Rakendatav EL õigusakt

Euroopa Parlament on vastu võtnud looma- ja taimetervise õigusaktide paketi, mille eesmärk on ajakohastada ja lihtsustada kehtivaid norme, tugevdades tervise- ja ohutusstandardite jõustamist kogu toidutarneahelas. Lisaks kehtestatakse riskipõhisem lähenemisviis tervisekaitsesele ning tõhusamad kontrollivahendid. Lõpptulemuseks peaksid olema lihtsamad normid, tõhusamad protsessid, loomataudide ja taimekahjustajate parem tõrje ning tarbija jaoks ohutumad tooted.

Käesolevas väljatöötamiskavatsuses analüüsitakse järgmistes Euroopa Liidu (edaspidi **EL**) õigusaktides sisuliste valikute tegemiseks jäetud kaalutlusruumi taimetervise valdkonnas:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/2031, mis käsitleb taimekahjustajatevastaseid kaitsemeetmeid, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) nr 228/2013, (EL) nr 652/2014 ja (EL) nr 1143/2014 ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 69/464/EMÜ, 74/647/EMÜ, 93/85/EMÜ, 98/57/EÜ, 2000/29/EÜ, 2006/91/EÜ ja 2007/33/EÜ¹ (edaspidi **EL taimetervise määrus**).
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2017/625, mis käsitleb ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid, mida tehakse eesmärgiga tagada toidu ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitselahendite alaste õigusnormide kohaldamine, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EÜ) nr 999/2001, (EÜ) nr 396/2005, (EÜ) nr 1069/2009, (EÜ) nr 1107/2009, (EL) nr 1151/2012, (EL) nr 652/2014, (EL) 2016/429 ja (EL) 2016/2031, nõukogu määruseid (EÜ) nr 1/2005 ja (EÜ) nr 1099/2009 ning nõukogu direktiive 98/58/EÜ, 1999/74/EÜ, 2007/43/EÜ, 2008/119/EÜ ja 2008/120/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EÜ) nr 854/2004 ja (EÜ) nr 882/2004, nõukogu direktiivid 89/608/EMÜ, 89/662/EMÜ, 90/425/EMÜ, 91/496/EMÜ, 96/23/EÜ, 96/93/EÜ ja 97/78/EÜ ja nõukogu otsus 92/438/EMÜ² (edaspidi **EL ametliku kontrolli määrus**).

Eesti on kohustatud EL taimetervise määrust ja EL ametliku kontrolli määrust kohaldama alates 14. detsembrist 2019.

Väljatöötamiskavatsus on koostatud EL taimetervise määruse ja EL ametliku kontrolli määruse järgmiste sätete suhtes:

1.	EL taimetervise määruse artikkel 31	liikmesriikide vastuvõetavad rangemad nõuded
2.	EL taimetervise määruse artikkel 82	registreeritud ettevõtja valduste sisest ja vahelist vedu käsitlevad erandid

¹ Kätesaadav veebilehel: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1482305155266&uri=CELEX:32016R2031>

² Kätesaadav veebilehel: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32017R0625>

3.	EL taimetervise määruse artikkel 84	taimepasside väljaandmine loa saanud ettevõtjate ja pädevate asutuste poolt
4.	EL taimetervise määruse artikkel 108	karistused
5.	EL ametliku kontrolli määruse artikkel 9	ametliku kontrolli üldsätted
6.	EL ametliku kontrolli määruse artikkel 28	ametliku kontrolliga seotud teatavate ülesannete delegeerimine pädeva asutuse poolt
7.	EL ametliku kontrolli määruse artikkel 79	kohustuslikud lõivud ja tasud
8.	EL ametliku kontrolli määruse artikkel 80	muud lõivud ja tasud
9.	EL ametliku kontrolli määruse artikkel 102	haldusabi ja koostöö
10.	EL ametliku kontrolli määruse artikkel 135	andmekaitse
11.	EL ametliku kontrolli määruse artikkel 139	karistused

2. Kaalutlusruum ning eesmärk, mis tuleb kaalutlusruumi piires saavutada

2.1. EL taimetervise määruse artikli 31 lõige 3 näeb liikmesriigile ette võimaluse sätestada taimekahjustajate vastu rangemad nõuded ning neid oma territooriumile kohaldada. Sellistest meetmetest tuleb viivitamatult teavitada nii Euroopa Komisjoni (edaspidi *komisjon*) kui ka teisi liikmesriike. Erandi rakendamine võimaldab kiiresti reageerida juhul, kui tegu on senitundmatu taimekahjustajaga, mida teadaolevat riigis esineb, ning mille levik võib riigile põhjustada ulatusliku kahju või on tegu karantiinse taimekahjustajaga, mille puhul komisjoni rakendusaktides sätestatud meetmed ei ole piisavad, et taimekahjustajat tõhusalt tõrjuda. Sellisel juhul on liikmesriigil õigus iseseisvalt otsustada taimekahjustajate vastaste meetmete rakendamise üle, eesmärgiga tõrjuda, takistada ja ennetada kahjustajate levikut. Taimetervise kaitse eesmärgil võivad liikmesriigid oma territooriumil rakendada meetmeid, mis on rangemad kui järgmised komisjoni rakendusaktides sätestatud meetmed:

- konkreetsete liidu karantiinsete taimekahjustajate vastased meetmed (artikli 28 lõige 1);
- asjaomase liidu karantiinse taimekahjustaja meetmed, mille eesmärk on tõkestamine (artikli 28 lõige 2);
- asjaomase liidu karantiinse taimekahjustaja meetmed, mille eesmärk on ennetamine (artikli 28 lõige 3);
- liidu karantiinsete taimekahjustajate loetellu kandmata taimekahjustajate ajutised meetmed (artikli 30 lõige 1);
- asjaomase liidu karantiinsete taimekahjustajate loetellu kandmata taimekahjustajate meetmed, mille eesmärk on tõkestamine (artikli 30 lõige 3);
- asjaomase liidu karantiinsete taimekahjustajate loetellu kandmata taimekahjustajate meetmed, mille eesmärk on ennetamine (artikli 30 lõige 4).

VTK eesmärk on hinnata, kas Eestis on vajadus kasutada taimekahjustajate vastu võetavate rangemate kui komisjoni rakendusaktides kehtestatud meetmete kasutamise vajadust Eestis.

2.2. EL taimetervise määruse artikkel 82 näeb liikmesriigile ette võimaluse sätestada erandid taimede, taimsete saaduste ja muude objektide veol (edaspidi *reguleeritud artikkel*)

registreeritud ettevõtja üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel. Registreeritud ettevõtjaks on EL taimetervise määruse artikli 2 punkti 10 kohaselt ettevõtjate ametlikus registris registreeritud ettevõtja. Vastavalt EL taimetervise määruse artiklile 82 ei nõuta taimepassi reguleeritud artiklite vedamisel sama registreeritud ettevõtja üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel. Liikmesriik määratleb vahetu läheduse oma vastaval territooriumil, samuti selle, kas sellise vedamise jaoks on vaja välja anda muid dokumente.

VTK eesmärk on määratleda vahetu läheduse mõiste ning vajadus kehtestada muu dokumendi kasutamise nõue reguleeritud artiklite vedamisel Eestis registreeritud ettevõtja üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel.

2.3. EL taimetervise määruse artikli 84 lõige 2 kohaselt on liikmesriigil võimalus kehtestada erand, mis näeb ette taimepassi väljastamise pädeva asutuse poolt. EL taimetervise määruse artikli 84 lõike 1 kohaselt annavad taimepasse välja ettevõtjad, kes on pädevalt asutuselt saanud taimepassi väljaandmise loa. Loa saanud ettevõtjad annavad taimepasse välja üksnes nende vastutusalasse kuuluvate taimede, taimsete saaduste ja muude objektide jaoks. Erandina võib taimepasse välja anda ka pädev asutus.

VTK eesmärk on hinnata vajadust anda pädevale asutusele taimepassi väljaandmise õigus.

2.4. EL taimetervise määruse artikli 108 kohaselt kehtestab liikmesriik õigusnormid karistuste kohta, mida kohaldatakse EL taimetervise määruse sätete rikkumise korral, ja vajalikud meetmed, et tagada nende rakendamine. Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja heidutavad. Liikmesriigid teatavad komisjoni nendest sätetest hiljemalt 14. detsembriks 2019 ja annavad viivitamata teada nende edaspidistest muudatustest. Artikkel 108 on liikmesriikidele täitmiseks kohustuslik ning selle nõude rakendamiseks puudub kaalutusruum.

VTK eesmärk on hinnata kas taimekaitseeaduses (edaspidi **TKS**) kehtestatud väärteokoosseisud tagavad EL taimetervise määruse artiklis 108 kehtestatud nõuded.

2.5. EL ametliku kontrolli määruse artikli 9 lõike 7 kohaselt võivad sihtliikmesriigid nõuda, et ettevõtjad, kellele tuuakse teisest liikmesriigist kaupu, teataksid kõnealuse kauba saabumisest. TKS-i § 33 lõike 7 kohaselt tuleb ettevõtjal teavitada Põllumajandusametit (edaspidi **PMA**) EL liikmesriikidest toodavast tarbekartulist ja taimsest paljundusmaterjalist, kuna tegu on kõrge taimetervise riskiga kaubaga.

VTK eesmärk on hinnata PMAle saadetise saabumisest etteteatamise jätkamise vajadust ametliku kontrolli korraldamiseks.

2.6. EL ametliku kontrolli määruse artikli 28 lõike 1 ning artikli 31 lõigete 1 ja 2 kohaselt on pädeval asutusel võimalik delegeerida teatavaid ametliku kontrolliga seotud või muude ametlike toimingutega seotud ülesandeid. Ametliku kontrolli all mõistetakse EL kontrolli määruse tähenduses toiminguid, mis tehakse ELi toidutarneahela õigusaktides sätestatud nõuete täitmise ning loomade ja kaupade ametliku sertifikaadi või kinnituse väljaandmiseks vajalikele erinõuetele vastavuse kontrollimiseks. Lisaks on toidutarneahela õigusaktides antud liikmesriigi pädevatele asutustele ülesandeid, mis on ametlikust kontrollist erinevad ja mida nimetatakse muudeks ametlikeks toiminguteks ning mille eesmärk on kaitsta looma- ja taimetervist, loomade heaolu ning GMOde ja taimekaitsevahendite puhul keskkonda. Kõnealuste ülesannete täitmine on üldsuse huvides ja neid tuleb täita selleks, et kõrvaldada, ohjeldada või vähendada ohte, mis võivad mõjutada inimeste, loomade või taimede tervist, loomade heaolu või keskkonda. Muude ametlike toimingute hulka kuuluvad toimingud, mille eesmärk on kontrollida loomataudide ja taimekahjustajate esinemist (epidemioloogiline

jälgimine ja seire), ennetada ja piirata loomataudide ja taimekahjustajate levimist või likvideerida loomataudid ja taimekahjustajad, anda lube ja heakskiite ning väljastada ametlikke sertifikaate ja ametlikke kinnitusi.

VTK eesmärk on kaaluda, kas teatavaid pädeva asutuse ülesandeid delegeerida volitatud isikutele või füüsilistele isikutele või mitte.

2.7. EL ametliku kontrolli määruse artikli 79 lõike 1 kohaselt peavad pädevad asutused koguma lõive ja tasusid EL ametliku kontrolli määruse IV lisa II peatükis osutatud toimingutega seotud ametliku kontrolli eest ja EL ametliku kontrolli määruse artikli 47 lõike 1 punktides a-c osutatud loomade ja kaupade ametliku kontrolli eest piiripunktides või EL ametliku kontrolli määruse artikli 53 lõike 1 punktis a osutatud kontrollipunktides kas EL ametliku kontrolli määruse artikli 82 lõike 1 kohaselt arvatud kulude või EL ametliku kontrolli määruse IV lisas sätestatud summade tasemel.

Artikli 79 kohaselt kehtestatakse kohustuslikud lõivud või tasud, kui tegu on:

- järelevalvetoimingutega, mis on teostatud kolmandatest riikidest sissetoodud kaupade suhtes ehk impordi kontrolliga;
- järelevalvetoimingutega, mis on teostatud imporditud kaupade suhtes, mille suhtes kohaldatakse erakorralisi meetmeid, mis on sätestatud õigusaktides;
- järelevalvetoimingutega, mida esialgu ei olnud kavas teha, kuid mis on vajalikud EL ametliku kontrolli määruse kohase ametliku kontrolli käigus avastatud asjaomase ettevõtja sooritatud rikkumise tõttu ning mida tehakse selleks, et hinnata rikkumise ulatust ja mõju, või selleks, et teha kindlaks, kas rikkumine on heastatud.

VTK eesmärk on kaaluda, kas lõive ja tasusid oleks otstarbekam koguda EL ametliku kontrolli määruse IV lisas sätestatud summade tasemel või individuaalsete kontrollikulude põhiselt arvatuna, vastavalt valitud arvutusmeetodile ja valdkonnale.

2.8. EL ametliku kontrolli määruse artikli 80 kohaselt võivad liikmesriigid koguda lõive ja tasusid ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute kulude katmiseks, mis ei ole kontrolli määruse artiklis 79 osutatud lõivud ja tasud.

VTK eesmärk on kaaluda, kas oleks vajalik muude tasude ja lõivude kogumine ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute kulude katmiseks või tuleks sellest loobuda. Samuti on vaja kaaluda teatud juhul senise riigilõivu asendamist EL ametliku kontrolli määruse alusel arvatud järelevalvetasuga.

2.9. EL ametliku kontrolli määruse artikli 102, haldusabi ja koostöö, kohaselt osutavad enam kui ühe liikmesriigi seisukohast olulistel juhtudel asjaomaste liikmesriikide pädevad asutused üksteisele haldusabi, et tagada EL ametliku kontrolli määruse normide nõuetekohane kohaldamine. Haldusabi hõlmab asjakohasel juhul ja asjaomaste pädevate asutuste vahelisel kokkuleppel liikmesriigi pädevate asutuste osalemist kohapealses ametlikus kontrollis, mida viivad läbi teise liikmesriigi pädevad asutused. EL ametliku kontrolli määruse artikli 102 lõige 4 näeb ette, et liikmesriigid võtavad meetmeid, et soodustada teistelt õiguskaitseasutustelt, prokuröridelt ja õigusasutustelt pädevatele asutustele teabe edastamist võimaliku rikkumise kohta, mis võib endast kujutada riski inimeste, loomade või taimede tervisele või võimalikku pettuse või eksitava tegevuse teel toime pandud rikkumist.

VTK eesmärk on hinnata, kas ja milliseid meetmeid tuleks võtta, et soodustada teabe edastamist õiguskaitseasutustelt ja õigusasutustelt valdkonna pädevale asutusele.

2.10. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 135, andmekaitse, mille lõike 4 kohaselt võivad liikmesriigid piirata direktiivi 95/46/EÜ artikli 6 lõike 1, artikli 10, artikli 11 lõike 1 ja artikli 12 kohaseid õigusi ja kohustusi ulatuses, mis on vajalik kõnealuse direktiivi artikli 13 lõike 1 punktides d ja f osutatud huvide kaitsmiseks. Artikkel 13 käsitleb erandeid ja piiranguid, mis on vajalikud, et kindlustada muuhulgas kuritegude või reguleeritud kutsealade ametieetika rikkumiste ennetamine, uurimine, avastamine ja nende eest vastutusele võtmine ning jälgimine, kontrollimine ja regulatiivne funktsioon, mis on kas või ajutiselt seotud avaliku võimu teostamisega avaliku korra, liikmesriigi või ELi oluliste majanduslike või rahanduslike huvide kindlustamisel.

VTK eesmärk on hinnata vajadust piirata andmekaitsega sätestatud õigusi ja kohustusi ulatuses, mis on vajalikud huvide kaitsmiseks.

2.11. EL ametliku kontrolli määruse artikli 139, karistused, kohaselt kehtestavad liikmesriigid EL ametliku kontrolli määruuses sätestatud normide rikkumise korral kohaldatavad karistusnormid ja võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Liikmesriigid tagavad, et EL ametliku kontrolli määruse normide pettuse või eksitava tegevuse teel toime pandud rikkumise korral kohaldatavad rahalised karistused vastavad kooskõlas siseriikliku õigusega vähemalt kas ettevõtja saadavatele majanduslikele eelistele või, asjakohasel juhul, teatavale protsendides väljendatud osale ettevõtja käibest.

Karistusnormid peavad arvestama rikkumisest tuleneda võivat võimalikku kahju, sealhulgas nendel juhtudel, kui ettevõtjad ei tee ametliku kontrolli ajal koostööd, ning juhtudel, kui on koostatud või kasutatud võltsitud või eksitavaid ametlikke sertifikaate või kinnitusi. Selleks, et pettuse või eksitava tegevuse teel toime pandud normide rikkumise suhtes kohaldatavad rahalised karistused oleksid piisavalt tõhusad, tuleks need kehtestada tasemel, mis ületab rikkumise toimepanija tegevuse tulemusel saadud põhjendamatu eelise. Eesmärgiks on kehtestada rangemad rahalise karistuse eeskirjad, et pettusel põhinevat ja ebaausat tegevust tõhusamalt takistada.

VTK eesmärk on hinnata, kas riigisisene õigus ja ELi õigus on kooskõlas ning kas oleks võimalik sätestada karistusi lähtuvalt ettevõtja saadud majanduslikust eelisest või teatud protsendina ettevõtja käibest.

II. Kehtiv õigus, tehtud uuringud, kaasatud osapooled ja analüüsitud välisriigid

3. Eesti kehtiv õigus, seotud strateegiad ja arengukavad

Taimetervise valdkonda reguleerib praegu TKS. TKSil on 21 allakti (4 Vabariigi Valitsuse ja 17 ministri määrust). Taimetervise valdkonnaga seotud riigilõivud on reguleeritud riigilõivuseadusega, haldusabi ja koostöö korrakaitseadusega ja halduskoostöö seadusega.

Taimetervise valdkonnaga seotud strateegiad ja arengukavad:

- „Maaeluministeriumi valitsemisala arengukava 2018–2021” meetmed: 1.2.3: Tingimuste loomine, et taimed oleksid ohtlikest taimekahjustajatest vabad; 1.2.4: Taime- ja loomakasvatavate teadlikkuse tõstmine; 1.3.4: Taimekasvataja, seemne- ja paljundusmaterjali tootja ning söödakäitleja teadlikkuse tõstmine;
- „Põllumajanduslikud rakendusuurinud ja arendustegevus aastatel 2015–2021” **Error! Bookmark not defined.** meetmed: tingimuste loomine, et taimed oleksid ohtlikest taimekahjustajatest vabad (ohtlike taimekahjustajate Eestisse sissetoomise ja leviku ennetamine ja kontroll) ja taime- ja loomakasvatavate teadlikkuse tõstmine.

- Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21”³, mis seab eesmärgiks saavutada aastaks 2030 ökoloogilise tasakaalu säilitamine, sh loodusliku mitmekesisuse ja looduslike alade säilitamine.

4. Tehtud uuringud

EL taimetervise määruse väljatöötamise aluseks oli Euroopa Komisjoni koostatud mõjuhindang⁴. EL ametliku kontrolli väljatöötamise aluseks oli Euroopa Komisjoni koostatud mõjuhindang⁵. Euroopa Komisjoni tellimusel tehtud uuringud on Eesti osas väga vähesel määral kasutatavad, kuna Eesti ei olnud võrdlevusuuringu valimis. Samuti on lõivude ja tasude teematika uurimiseks ja lahendamiseks tehtud analüüs⁶, kuid analüüs ei käsitle Eesti olusid antud küsimuses.

Euroopa Komisjoni poolt ei ole Eesti olude kohta tehtud täiendavaid uuringuid.

5. Kaasatud osapooled

EL ametliku kontroll ja taimetervise määruste väljatöötamisel ning Eesti positsiooni kujundamisel olid kaasatud PMA ja Põllumajandusuuringute Keskus. Samuti on eelnõusid tutvustatud Põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu (PMAN-i) kohtumisel ning sektorile (tootjatele) suunatud teabepäevadel.

EL taimetervise määruse väljatöötamise ajal saadeti määruse eelnõu tutvumiseks ja kommenteerimiseks Eesti Aiandusliidule. EL taimetervis määrusest tulenevaid muudatusi tutvustati infopäeval „Puuvilja- ja marjakultuuride paljundusmaterjali tootmise ja turustamise nõuded, dekoratiivkultuuride ohtlikud kahjustajad, sordikaitse ja uue taimetervise määruse tutvustus“ ka tootjatele, keda muudatused hakkavad tulevikus puudutama.

EL taimetervis määruse alusel vastuvõetud rakendusmääruse, milles sätestatakse liidu territooriumil vedamiseks vajaliku ning kaitstavasse piirkonda sissetoomiseks ja seal vedamiseks vajaliku taimepassi vormi nõuded, avalikust konsultatsioonist teavitati nii Eesti Aiandusliitu kui ka Eesti Seemneliitu, kellel oli võimalus oma kommentaarid ja tähelepanekud Euroopa Komisjonile edastada.

6. Välisriigid, mille mitteregulatiivseid ja regulatiivseid valikuid kaalutlusruumi kasutamiseks on analüüsitud või kavatakse analüüsida

Välisriikide õiguse analüüsimine ei ole võimalik, kuna nii EL taimetervise määrus kui ka EL ametliku kontrolli määrus jõustuvad liikmesriikides samal ajal ning riigisisised regulatsioonid tuleb selleks ajaks mõlema EL määrusega kooskõlla viia. Kuna ka teised liikmesriigid tegelevad hetkel oma riigisisese õiguse kooskõlla viimisega kõnealuste EL määrustega, siis ei ole tehtavad muudatused veel kättesaadavad.

³ Kättesaadav veebilehel: <https://riigikantselei.ee/et/saastev-areng>

⁴ Komisjoni mõjuhindang (Impact assessment: Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on protective measures against pests on plants). Kättesaadav veebilehel: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/ph_biosec_ia_proposal-reg-pests-plants.pdf

⁵ Komisjoni mõjuhindang (Impact assesment: Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on official controls and other official activities performed to ensure the application of food and feed law, rules on animal health and welfare, plant health, plant reproductive material, plant protection products and amending Regulations (EC) No 999/2001, 1829/2003, 1831/2003, 1/2005, 396/2005, 834/2007, 1099/2009, 1069/2009, 1107/2009, Regulations (EU) No 1151/2012, [...] /2013 [Office of Publications, please insert number of Regulation laying down provisions for the management of expenditure relating to the food chain, animal health and animal welfare, and relating to plant health and plant reproductive material], and Directives 98/58/EC, 1999/74/EC, 2007/43/EC, 2008/119/EC, 2008/120/EC and 2009/128/EC (Official controls Regulation). Kättesaadav veebilehel: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/oc_impact-assess.pdf

⁶ A final report to DG SANCO "Preparatory work to support the impact assessment on reviewing the rules on the financing of official controls" (2011). Kättesaadav veebilehel: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/official_controls/docs/ghk_study_en.pdf

Välisriikide mitteregulatiivseid või regulatiivseid valikuid ei ole täpsemalt analüüsitud ning ei ole plaanis analüüsida.

III. Valikud kaalutlusruumi kasutamiseks

7. Võimalikud mitteregulatiivsed valikud kaalutlusruumi kasutamiseks ja eesmärgi saavutamiseks

Käesoleva VTK sisuks on lahti kirjutada EL-i otsekohalduvates määrustes sätestatud erandite rakendamise seadusega seonduv. EL taimetervise määruses ja EL ametliku kontrolli määruses liikmesriigile antud kaalutlusruum on kirjeldatud käesoleva VTK I osas punktides 2.1.–2.11.

Kaalumist vajavateks mitteregulatiivseteks meetmeteks on eelkõige *status quo*, olemasoleva õiguse rakendamine kooskõlas EL-i õigusakti mõttega ja avalikkuse teavitamine. Ülejäänud mitteregulatiivsed meetmed toetavad pigem regulatiivsete meetmete rakendamist ja ei ole iseseisvate meetmetena piisavad.

Avalikkuse teavitamine EL taimetervise määruse ja EL ametliku kontrolli määruse jõustumisest on kindlasti vajalik mitteregulatiivne meede, sest tegemist on raammäärustega, milles sätestatakse kõik olulised aluspõhimõtted, mida rakendatakse kogu EL-is ohtlike taimekahjustajate leviku takistamiseks, ennetamiseks ja tõrjeks. See mitteregulatiivne meede ei lahenda aga vajadust EL taimetervise ja EL ametliku kontrolli määruste rakendamiseks vajalikke pädevusi ja kohustusi ning protsesse kirjeldavaid sätteid Eesti õiguses selgelt lahti kirjutada.

Paljude täna taimetervise kaitset ja järelevalvet reguleerivate sätete osas säilib küll *status quo*, kuid need sätted on sõnastatud EL-i otsekohaldavas õigusaktis. Sellest tulenevalt ei saa küsimust lahendada ainult mitteregulatiivsel viisil, vaid vajalik on taimekaitse seaduse muutmine, millega rakendatakse otsekohaldavaid EL-i määruseid ning antakse isikutele ja asutustele vajalikud volitused, arvestades riigisisest pädevuste jaotust ja muudest seadustest tulenevaid õigusi.

8. Võimalikud regulatiivsed valikud kaalutlusruumi kasutamiseks ja eesmärgi saavutamiseks

8.1. EL taimetervise määruse artikkel 31, liikmesriikide vastuvõetavad rangemad nõuded.

Mitte midagi tegemine:

Erandi kohaldamata jätmine ei võimalda riigil kiiresti reageerida, kui tegu on taimekahjustajate puhanguga, mille puhul komisjoni rakendusaktides kehtestatud tõrjemeetmed ei ole piisavalt tõhusad. Taimekahjustajate puhangud võivad ohustada põllumajandusettevõtjate toimetulekut, avaldada mõju toidu hindadele ning mõjutada elurikkuse kaitset, ökosüsteemide liigilist koosseisu ja toimimist.

Regulatsiooni täiendamine:

Erandi kohaldamisel kasutab Eesti õigust otsustada taimekahjustajate vastaste rangemate meetmete kasutamise üle juhul, kui komisjoni rakendusaktides sätestatud asjaomased meetmed ei võimalda tõhusalt takistada ohtlike taimekahjustajate levikut. Selleks tuleks täiendada TKS-i ning anda pädevale asutusele õigus määrata kindlaks tõrjebinõude rakendamise ulatus, võttes arvesse kahju ulatust, taimekahjustaja bioloogiat ja levikuviisi. Regulatsiooni täiendamine on vajalik tõrjemeetmete rakendamise osas, mis on kehtestatud komisjoni rakendusotsustes, kuid on mõnedel juhtudel osutunud ebaefektiivseks. Näitena võib tuua ilmastikutingimuste muutuse, mis võib oluliselt mõjutada taimekahjustajate

ulatuslikku levikut, mille puhul komisjoni rakendusotsustes kehtestatud meetmed ei pruugi olla piisavalt tõhusad ning vajavad korrigeerimist vastavalt tekkinud olukorrale.

Olemasoleva regulatsiooni rakendamine koosõlas EL õigusakti mõttega:

TKS-i § 4 lõikes 5 on määratletud ohtlike taimekahjustajate nimekirjas loetlemata taimekahjustajad, kelle suhtes rakendatakse tõrjemeetmeid. Ohtlike taimekahjustajate tõrjeabinõud on sätestatud TKS-i § 9 lõikes 3. See säte ei ole aga piisav, kuna ei võta arvesse määruses võimaldatud laiendatud erandi kasutamise võimalust rakendada tõhusamaid tõrjemeetmeid kui komisjoni rakendusaktides sätestatud.

Arvestades eeltoodut vajab kehtiv regulatsioon täiendamist.

8.2. EL taimetervise määruse artikkel 82, registreeritud ettevõtja valduste sisest ja vahelist vedu käsitlevad erandid.

Mitte midagi tegemine:

Artikli 82 lõike 1 kohaselt ei nõuta taimepassi registreeritud ettevõtjalt taimede, taimsete saaduste ja muude objektide vedamisel sama ettevõtja üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel. Samas vahetu läheduse määramisel võib liikmesriik otsustada, kas sellise vedamise jaoks on vaja välja anda muid dokumente või mitte. Muu dokumendina võib käsitleda näiteks saatedokumente, arveid või muid raamatupidamisdokumente, mis võimaldaksid jälgida taimede, taimsete saaduste ja muude objektide liikumist nende vedamisel sama registreeritud ettevõtja üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel. Siiski EL taimetervise määruse artikli 70 kohaselt ettevõtjatel, kellele tarnitakse või kes tarnivad liidu territooriumil reguleeritud artikleid, mis nõuavad taimepassi, peab olema jälgimissüsteem või -menetlused, mille abil nad saavad jälgida nende reguleeritud artiklite liikumist nende endi valduste sees ja vahel. Taotluse korral tehakse pädevale asutusele kättesaadavaks süsteemide või menetluste kaudu saadud teave reguleeritud artiklite liikumise kohta ettevõtjate valdustes ja valduste vahel. See tähendab, et pädeval asutusel on peab olema võimalus kontrollida taimede, taimsete saaduste ja muude objektide liikumist ettevõtja valduste sees ja vahel.

Seega ei ole muude dokumentide nõudmine ettevõtja üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel toimuval veol vajalik, sest jälgitavus on eelpool kirjeldatuga tagatud.

Regulatsiooni täiendamine:

EL õigusaktis sätestatu alusel peab liikmesriik täpsemalt määratlema vahetu läheduse oma territooriumil. TKS-is ei ole reguleeritud artiklite vedamine sama ettevõtja üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel täpselt reguleeritud.

Vahetu läheduse määratlemise aluseks võib olla geograafiline asukoht, taimekahjustaja bioloogia ja levimisviis, kliimatingimused või muud tegurid. Kuna Eesti territoorium on pindalalt väike ja geograafilised erinevused piirkondade vahel ei ole suured, siis on mõistlik määratleda vahetu lähedusena kogu Eesti territoorium. Väiksema kui kogu Eesti territooriumi hõlmavat vahetut läheduse määratlemise korral suureneks halduskoormus nii ettevõtjatele kui ka PMA-le. Sellisel juhul peaks ettevõtja, kes omab mitut erinevat valdust või kelle valdused on pindalalt väga suured kontrollima, kas tema valduse suurus või valduste vaheline vahemaa vastab vahetu läheduse määratlusele. Olukorras, kus näiteks vahemaa valduste vahel on suurem kui seaduses määratletud vahetu lähedus, tuleks valduste vahel toimuvate vedude korral väljastada reguleeritud artiklite veol taimepass. Samuti peaks sellisel juhul pädev asutus jälgima selliste ettevõtjate valduste vahel toimuvaid vedusid ja veendumat, et

selliste vedude korral on ettevõtjate taimed, taimsed saadused ja muud objektid varustatud taimepassiga.

Seega on vajalik TKS-i täiendamine vahetu läheduse mõistega nii, et see hõlmaks kogu Eesti territooriumi.

Olemasoleva regulatsiooni rakendamine kooskõlas EL õigusakti mõttega:

TKS-is ei ole reguleeritud artiklite vedamine sama ettevõtja üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel reguleeritud.

8.3. EL taimetervise määruse artikkel 84, taimepasside väljaandmine loa saanud ettevõtjate ja pädevate asutuste poolt.

Mitte midagi tegemine:

EL taimetervise määruse kohaselt väljastavad taimepasse selleks loa saanud ettevõtjad. Pädev asutus väljastab taimepasse vaid erandkorras. EL taimetervise määruse artikli 84 eesmärgiks on suurendada ettevõtjate vastutust. EL taimetervise määruse artikli 84 lõikes 2 sätestatud erandi rakendamine võimaldab taimepasside väljastamist pädeva asutuse poolt nt kõrge taimetervise riskiga reguleeritud artiklite puhul, sertifitseeritud paljundusmaterjali ja seemnekartuli puhul. Hetkel kehtiva regulatsiooni kohaselt ei anta taimepassi väljastamise õigust seemnekartuli tarnijale. Vastavalt TKS-is § 23 lõikele 1 väljastab sertifitseeritud paljundusmaterjalile taimepassi PMA. TKS-i § 25 lõige 1 kohaselt ei anta taimepassi väljastamise õigust seemnekartuli tootmise, ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamise, ladustamise, pakendamise või turustamisega tegelevale isikule. Kartul on vastavalt taimede paljundamise ja sordikaitse seadusele taimeliik, mille paljundusmaterjal kuulub sertifitseerimisele. Turustada võib üksnes sertifitseeritud seemnekartulit, mis on nõuetekohaselt pakendatud ja märgistatud. Vastavalt taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse § 73 lõikele 1 on seemnekartuli sertifitseerimine selle põlvnemise, liigi- ja sordiehtsuse ning -puhtuse ja kvaliteedi ning taimetervisenõuetele vastavuse kontrollimine rahvusvaheliselt kehtestatud nõuete kohaselt, samuti pakendite sulgemine ja märgistamine PMA järelevalve all. Sama seaduse § 101 lõike 1 kohaselt varustatakse sertifitseeritud seemnekartuli müügipakend ning paljundusmaterjali partii PMA väljastatava sertifitseerimist tõendava dokumendiga, millel taimepassiga varustatava taimeliigi puhul kajastatakse ka taimepassil nõutud andmed.

Seega mitte midagi tegemine ei võimalda täita muid EL õigusnorme⁷, mis reguleerivad seemnekartuli sertifitseerimist.

Regulatsiooni täiendamine:

EL taimetervise määruse kohaselt väljastab pädev asutus taimepasse vaid erandkorras. EL taimetervise määruse artikli 84 eesmärgiks on suurendada ettevõtjate vastutust. Seeläbi vähendatakse pädeva asutuse halduskoormust, mis kaasneb taimepasside väljastamisega kõigile taimepassistatavatele reguleeritud artiklitele.

Erandi rakendamisel pädeval asutustel peaks olema võimalik otsustada taimepassi väljaandmise üle. Erandi rakendamisel antakse pädevale asutusele õigus taimepasside väljaandmiseks näiteks kõrge riskiga kaupade, sertifitseeritud paljundusmaterjali ja sertifitseeritud seemnekartuli korral.

Seega tuleks TKS-i täiendada selliselt, et see oleks sisuliselt kooskõlas EL taimetervise määruse artikliga 84. Tuleb määratleda taimepasside väljastamine pädeva asutuse poolt

⁷ Kätesaadav veebilehel: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1528707179912&uri=CELEX:02002L0056-20170401>

kõrge taimetervise riskiga reguleeritud artiklite, sertifitseeritud paljundusmaterjali ja seemnekartuli puhul.

Olemasoleva regulatsiooni rakendamine kooskõlas EL õigusakti mõttega:

Arvestades eeltoodut ning selleks, et TKS oleks kooskõlas EL taimetervise määruse artiklis 84 sätestatud taimepassi väljastamise põhimõtetega, tuleks taimepassi väljastamisega seotud sätted TKS-is selgemalt lahti kirjutada.

8.4. EL taimetervise määruse artikkel 108, karistused.

Artikkel 108 on liikmesriikidele kohustuslik ning selle nõude täitmisel puudub kaalutusruum.

Regulatsiooni täiendamine:

Kehtiva regulatsiooni täiendamine vastavalt EL taimetervise määruse artiklis 108 sätestatud kohustusega kehtestada õigusnormid karistuste kohta, mida kohaldatakse EL taimetervise määruse sätete rikkumise korral. Sellisel juhul võtab liikmesriik vajalikud meetmed, et tagada õigusnormide rakendamine. Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja heidutavad. Liikmesriigid teatavad neist sätetest komisjonile hiljemalt 14. detsembriks 2019 ja annavad viivitamata teada nende edaspidistest muudatustest.

Väärteovastutus on eelkõige vajalik juhtudel, kui rikkumine on juba toime pandud ning haldussunni (ettekirjutus, asendustäitmine) ja sunniraha tagantjärele kohaldamine ei ole enam põhjendatud, sest rikkumine on juba toime pandud. Seevastu haldussunni kohaldamine on võimalik juhtudel, kui rikkumine kestab ja seda on võimalik kõrvaldada.

TKS-i 31.12.2014 redaktsiooni §-s 96 kehtis vastutussäte taimepassi kasutamise, asendamise ja säilitamise nõuete rikkumise ja §-s 96¹ vastutussäte fütosanitaarsertifikaadi või taimetervise saatekirja kasutamise nõuete rikkumise kohta. 2013. aastal läbiviidud karistusõiguse revisjoni tulemusel jõustus 1.01.2015 TKS-i muudatus, millega tunnistati §-id 96 ja 96¹ kehtetuks. See tähendab, et pärast 1.01.2015 puudub PMAI võimalus alustada rikkumise tuvastamise korral väärteomenetlust taime, taimse saaduse või muu objekti toomisel, ladustamisel, pakendamisel, turustamisel ja ühendusevälisest riigist Eestis toimetamisega seonduvate nõuete rikkumise, taimepassi kasutamise, asendamise ja säilitamise nõuete rikkumise, vastavusmärgi kasutamise nõuete rikkumise ja fütosanitaarsertifikaadi või taimetervise saatekirja kasutamise nõuete rikkumise eest. Eelpool kirjeldatud rikkumisi ei kvalifitseeritud enam väärtegedena. EL taimetervise määruse artikli 108 kohaldamisel puudub kaalutusõigus. Selle kohaselt peavad liikmesriigid kehtestama tõhusad, proportsionaalsed ja heidutavad õigusnormid karistuste kohta, mida kohaldatakse EL taimetervise määruse sätete rikkumise korral, ja peavad võtma vajalikud meetmed, et tagada nende rakendamine. Seega on riigil kohustus lugeda taimetervisenõuete rikkumine karistatavaks teoks, mille korral kehtestatakse väärteokoosseis. Sellest lähtuvalt tuleks taaskehtestada väärteokoosseis ka taimetervisenõuete rikkumise ja fütosanitaarsertifikaadi või taimetervise saatekirja kasutamise nõuete rikkumise eest.

Olemasoleva regulatsiooni rakendamine kooskõlas EL õigusakti mõttega:

Arvestades eeltoodut on TKS-is kehtestatud väärteokoosseisud taimetervisenõuete rikkumise eest ebapiisavad.

Ettekirjutuse tegemine ja sunnivahendi kohaldamine on sätestatud korrakaitseaduse §-s 28 ning pädeval korrakaitseorganil on õigus panna avaliku korra eest vastutavale isikule ettekirjutusega ohu tõrjumise või korrarikkumise kõrvaldamise kohustus. Haldussunni puhul on tegemist ühelt poolt täitemenetlusega avalik-õiguslike rahaliste nõuete tõttu ning teiselt

poolt selliste haldusaktide jõustamisega, mis eeldavad isikult teatud tegutsemist, tegevusetust või talumist (vrd asendustäitmise ja sunniraha seadus⁸ § 5 lõike 1 esimene lause). Haldussund on ohutõrje õiguslik vahend materiaalse õiguse tegelikuks ellurakendamiseks ning sellel on üksnes ennetav ülesanne. Seega võib sunniraha rakendada vaid ettekirjutuse täitmisele kallutamiseks⁹. Samas tuleb sätestada vastutus ka nende rikkumiste eest, mida ei ole võimalik enam kõrvaldada. Samuti võib esineda rikkumisi, mida on küll põhimõtteliselt võimalik kõrvaldada, kuid rikkumise iseloomu tõttu oleks põhjendatud rahatrahvi kohaldamine.

Praktikas on tulnud ette TKS-i rikkumisi, mida ei ole võimalik oma olemuselt enam kõrvaldada ning mille puhul kehtiv regulatsioon ei võimalda vastutusele võtta või mille puhul oleks põhjendatud väärtemenetluse alustamine. Näiteks, taimetervisenõuete (TKS § 6) rikkumine on otseselt seotud ohtlike taimekahjustajate levitamisega ja selle jaoks soodsate tingimuste loomisega, mille eest on ette nähtud väärtetovastutus (TKS § 9). Samuti ei ole võimalik kõrvaldada taimetervise registris registreeritud isiku spetsiifiliste kohustuste rikkumist ning keelata isiku majandustegevus majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 36 alusel.

Tuginedes PMA andmetele^{10,11}, koostati taimetervise valdkonnas 2017. aastal kokku 60, 2016. aastal 109 ja 2015. aastal 86 ettekirjutust. Viimastel aastatel on suurenenud taimede ja taimsete saaduste tootmisel ja turustamisel taimetervisenõuete rikkumiste arv, k.a taimeterviseregistrisse kantud isiku kohustuse, uuendada tarbekartuli tootmisel igal aastal 20% istutusmaterjalist sertifitseeritud paljundusmaterjaliga, täitmata jätmine (TKS § 33 lõike 1 punkt 6). Nimetatud nõue tuleneb vajadusest tagada ohtliku taimekahjustaja kartuliringmädaniku (*Clavibacter michiganensis* subsp. *michiganensis* (Smith) Davis et al.) tõrjeabinõude tõhus rakendamine tootmiskohas ning seeläbi hoida ära selle ohtliku taimekahjustaja kohastumine ja levik Eestis. Ka sellist õigusrikkumist on võimalik toime panna pika aja vältel ning seeläbi teenib nõude rikkuja sellega tulu (sertifitseerimata kartul on odavam kui sertifitseeritud). Rikkumisega kaasneb ka oht või kahju õigushüvele ja avalikule korrale (ohtliku taimekahjustaja levitamine).

2017. aasta seemne- ja tarbekartuli kontrolli käigus vormistatud ettekirjutuste arv (kokku 26) on vähenenud võrreldes 2016. aastaga (33). Põhjuseks võib olla asjaolu, et 2017. aastal kontrollitud isikute arv (132) on väiksem kui 2016. aastal (211). 2016. aasta seemne- ja tarbekartuli kontrolli käigus vormistatud ettekirjutuste arv oli võrreldes 2015. aastaga suhteliselt sarnane (ettekirjutuste arv 2015. aastal kokku 31). Võrreldes varasemate aastatega (2012–2014) on see siiski märgatavalt kasvanud (2014. aastal 17, 2013. aastal 15 ja 2012. aastal 17 ettekirjutust). Aastatel 2012–2013 ei vormistatud tarbekartuli tootjatele, kes jätsid täitmata kohustuse kasutada kartuli mahapanekul 20% ulatuses sertifitseeritud istutusmaterjali, ettekirjutusi, vaid algatati väärtemenetlused. Alates 2015. aastast puudub selleks aga õiguslik alus. 2013. aastal läbiviidud karistusõiguse revisjoni tulemusel jõustus 1.01.2015 TKS-i muudatus, millega tunnistati vastutussäte kehtetuks. Sellise õigusrikkumisega ei suuda tekkinud kahju korvata haldussunni edasiulatuv rakendamine ehk kohustus järgmisel aastal kasutada 20% seemnekartulit. Sunniraha rakendamise korral pole haldusorgani tegevuse peamine eesmärk isikut karistada. Haldusorgan taotleb seda kohaldades eeskätt kohustuse täitmist. Sunniraha puhul võib haldusorgan korduvalt määrata ning kohaldada isiku suhtes sunniraha, tehes seda kuni vastava kohustuse täitmiseni. Samas kui sertifitseeritud seemnekartuli kasutamise nõuet tuleb täita üks kord aastas (kartul pannakse maha üks kord

⁸ Kätesaadav veebilehel: <https://www.riigiteataja.ee/akt/112072014029?leiaKehtiv>

⁹ RKHKO 22.04.2015, nr 3-3-1-72-14, p 14, 27. Sellel teemal põhjalikumalt vt J. Jäätma. Sunniraha kui kohustatud isiku sundimise vahend ja sunnivahend. – Juridica X/2015, lk 720-722

¹⁰ Põllumajandusameti tegevuskava ülevaade 2017. Kätesaadav veebilehel: <http://www.pma.agri.ee/index.php?id=102&sub=94&sub2=968>

¹¹ Põllumajandusameti tegevuskava ülevaade 2015. Kätesaadav veebilehel: <http://www.pma.agri.ee/index.php?id=102&sub=94&sub2=968>

aastas), siis võib selle kohustuse täitmise saavutamine võtta mõnel juhul aastaid ning ohtliku taimekahjustaja levikuks soodsad tingimused on selle aja jooksul loodud.

Enne karistusõiguse revisjoni nägi TKS ette vastutuse taimetervisenõuete rikkumise ja fütosanitaarsertifikaadi või taimetervisse saatekirja kasutamise nõuete rikkumise eest. 1.01.2015 jõustus TKS muudatus, millega tunnistati §-id 96 ja 96¹ kehtetuks. See tähendab, et pärast 1.01.2015 puudub PMA-l võimalus alustada rikkumise tuvastamise korral väärteomenetlust taime, taimse saaduse või muu objekti toomisel, ladustamisel, pakendamisel, turustamisel ja ühendusevälisest riigist Eestisse toimetamisega seonduvate nõuete rikkumise, taimepassi kasutamise, asendamise ja säilitamise nõuete rikkumise, vastavusmärgi kasutamise nõuete rikkumise ja fütosanitaarsertifikaadi või taimetervisse saatekirja kasutamise nõuete rikkumise eest. Karistusõiguse revisjoni käigus leiti, et eelnimetatud rikkumisi on võimalik kõrvaldada haldussunniga. Karistusõiguse revisjoni üheks eesmärgiks oli haldussunni rakendusala laiendamine ja karistatavate tegude arvu vähendamine ning sellest tulenevalt leiti, et karistatavate tegude norm on liialt laia kohaldamisalaga ja rikkumisi on võimalik kõrvaldada haldussunniga. Karistusõiguse revisjonis lähtuti arusaamast, et väärteovastutust tuleb kohaldada üksnes siis, kui haldussund ei anna tulemust – tegu on juba toime pandud ja tagantjärele tehtav ettekirjutus ei muuda enam midagi. Praktika on näidanud, et taimetervisenõuete rikkumise ja fütosanitaarsertifikaadi või taimetervisse saatekirja kasutamise nõuete rikkumisel ei piisa haldussunni kohaldamisest.

TKS-is kehtestatud väärteokoosseisud taimetervisenõuete rikkumise eest on selgelt ebapiisavad, seega TKS tuleb täiendada selliselt, et see oleks kooskõlas EL taimetervisse määruse artikliga 108.

8.5. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 9 – ametliku kontrolli üldsätted

Olemasoleva regulatsiooni rakendamine kooskõlas EL õigusakti mõttega:

EL ametliku kontrolli määruse artikli 9 lõike 7 kohaselt võivad sihtliikmesriigid nõuda, et ettevõtjad, füüsiline või juriidiline isik, kelle suhtes kehtib üks või mitu EL ametliku kontrolli artikli 1 lõikes 2 osutatud normides sätestatud nõuet, kellele tuuakse teisest liikmesriigist kaupu, teataksid kõnealuse kauba saabumisest pädevale asutusele.

Kauba saabumisest teavitamine aitab kaasa põhjalikule ja tõhusale kontrollile ning liikmesriikide pädevad asutused peaksid riskipõhiselt ja asjakohase sagedusega teostama korrapäraselt ametlikku kontrolli kõikide valdkondade, ettevõtjate, tegevuste, loomade ja kaupade suhtes, mis on hõlmatud toidutarneahela õigusaktidega.

EL ametliku kontrolli määruse kohaselt kasutatakse elektroonilist teabehaldussüsteemi TRACES loomade ja loomsete saaduste kohta olemasolevate andmete ja teabe ning nendega seotud ametlike kontrollide haldamiseks, kuid mitte taimede, taimsete saaduste ja muude objektidega seotud ametlike kontrollide haldamiseks. Seega reguleeritud artiklite tõhusa kontrolli tagamiseks tuleb ettevõtjatel teavitada PMAd kauba saabumisest.

Kehtiva regulatsiooni kohaselt (TKS § 33 lõige 7) tuleb ettevõtjal teavitada PMAd EL liikmesriikidest toodavast tarbekartulist ja taimsest paljundusmaterjalist, kuna tegu on kõrge taimetervisse riski kaubaga.

Seega tuleb jätkata kehtiva regulatsiooni rakendamist, mis on kooskõlas EL ametliku kontrolli määrusega.

8.6. EL ametliku kontrolli määruse artiklid 28 ja 31 – ametliku kontrolliga ja muude ametlike toimingutega seotud teatavate ülesannete delegeerimine pädeva asutuse poolt.

EL õigusaktis sätestatud erandi kasutamata jätmine:

EL õigusaktis sätestatud erandi kasutamata jätmise korral rakendab pädev asutus kehtivat regulatsiooni. Nimelt halduskoostöö seaduse § 3 lõike 1 kohaselt võib seadusega, seaduse alusel antud haldusaktiga või seaduse alusel halduskoostöö seaduses sätestatud tingimustel ja korras sõlmitud halduslepinguga volitada riigi haldusülesannet täitma kohaliku omavalituse üksuse, muu avalik-õigusliku juriidilise isiku, eraõigusliku juriidilise isiku või füüsilise isiku. Pädeva asutuse ettepanekul on Maaeluministerium seisukohal, et Eesti ei peaks kasutama võimalust ametliku kontrolli ja muude ametlike kontrollidega seotud ülesannete delegeerimist. Seda seepärast, et sellega kaasneks terve pakett erinevaid tegevusi alates haridusnõuetest kuni õiguste andmiseni, mis on vastuolus rahvusvahelise taimekaitsekonventsiooni artikliga IV¹². Vastavalt riikliku taimekaitsekorralduse üldsätete põhimõttega, vastutab pädev asutus taimetervise olukorra eest riigis.

8.7. EL ametliku kontrolli määruse artikli 79 lõike 1 kohaselt peavad pädevad asutused koguma lõive ja tasusid EL ametliku kontrolli määruse IV lisa II peatükis osutatud toimingutega seotud ametliku kontrolli eest ja EL ametliku kontrolli määruse artikli 47 lõike 1 punktides a-c osutatud loomade ja kaupade ametliku kontrolli eest piiripunktides või EL ametliku kontrolli määruse artikli 53 lõike 1 punktis a osutatud kontrollipunktides kas EL ametliku kontrolli määruse artikli 82 lõike 1 kohaselt arvatud kulude või EL ametliku kontrolli määruse IV lisa sätestatud summade tasemel.

Esimene võimalus (regulatiivne valik 1) on, et olukord jääb muutumatuks ning lõive ja tasusid kogutakse seniste toimingute eest EL ametliku kontrolli määruse IV lisa sätestatud summade tasemel. Õigusaktides täpsustatakse teatud juhul summad või parandatakse viited.

Teine võimalus (regulatiivne valik 2) on, et riik rakendab EL ametliku kontrolli määruse IV lisa sätestatud määrade asemel individuaalse kulu arvestamist vastavalt valitud arvutusmeetodile ja valdkonnale.

Valiku tegemiseks on vaja läbi viia vastav analüüs 2018. aasta jooksul. Tuleb kaardistada kulud järelevalveasutuses juurutatud tegevuspõhise kuluarvestussüsteemi põhjal. Lisaks võetakse arvesse ka TeRe MEM projekti (üleminek tegevuspõhisele eelarvele) tulemusi. Seejärel saab hinnata, millise võimaluse kasutamine on administratiivselt kõige vähem koormav nii ettevõtjate kui ka järelevalveasutuse jaoks.

Eelnimetatud analüüs hõlmab ka punktis 8.8. toodud võimaluste hindamist.

Esiialgu muudatusi kohustuslike lõivude ja tasude osas ette ei nähta ning TKS-i muudetakse vaid selles osas, mis on vajalik summade täpsustamiseks või viidete parandamiseks.

8.8. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 80, muud lõivud ja tasud.

Liikmesriigid võivad koguda ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute kulude katmiseks muid lõive ja tasusid kui VTK punktis 8.7. käsitletud.

Esimene võimalus (mitteregulatiivne valik) on, et olukord jääb muutumatuks ning muid lõive ja tasusid ametliku kontrolli ja muude ametlike toimingute kulude katmiseks kogutakse kehtivate õigusaktide (TKS, riigilõivuseadus) kohaselt.

Teine võimalus (regulatiivne valik) on, et riik loobub muudest tasudest ning kogutakse ainult kohustuslike tasusid ja lõive. Sel juhul on vajalik poliitiline kokkulepe, et järelevalvetoimingutega kaasnevad osalised kulud kaetakse riigieelarvest.

¹² Kättesaadav veebilehel: <https://www.riigiteataja.ee/akt/78287>

Kolmas võimalus (regulatiivne valik) on, et kogutakse ka muid tasusid, et katta asjaomastes valdkondades ametlikust kontrollist tulenevad kulud, mis on arvatud EL ametliku kontrolli määruse nõuetele vastavalt kulupõhiselt.

Olemasolev regulatsioon võimaldab koguda lõive ainult riigilõivuseaduse alusel loetletud toimingute eest – taimetervise registri toimingud (§ 247) ja taimepassi ja fütosanitaarsertifikaadi väljastamine ning taimepassi väljastamise õiguse saamine (§ 248). Ülejäänud taimetervise järelevalvetoimingute teostamise tegemise kulud kaetakse riigieelarvest.

Et tagada järelevalvetoimingute rahastamise läbipaistvus ja ettevõtjate võrdne kohtlemine eri valdkondade vahel, oleks otstarbekas rakendada kolmandat võimalust. Valiku tegemiseks on vaja 2018. aastal läbi viia VTK punktis 8.7 viidatud analüüs.

Esialgul muudatusi muude kogutavate lõivude ja tasude osas ette ei nähta ning neid kogutakse kehtivate õigusaktide (TKS, riigilõivuseadus) kohaselt.

8.9. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 102, haldusabi ja koostöö.

Mitte midagi tegemine:

EL ametliku kontrolli määruse artikli 102 lõige 4 näeb ette, et liikmesriigid võtavad meetmeid, et soodustada teistelt õiguskaitseasutustelt, prokuröridelt ja õigusasutustelt pädevatele asutustele teabe edastamist võimaliku rikkumise kohta, mis võib endast kujutada riski inimeste, loomade või taimede tervisele või võimaliku pettuse või eksitava tegevuse teel toime pandud rikkumise kohta.

Taimetervise valdkonnas kasutatakse taimetervishoiu valdkonnas hoiatussüsteemina Euroopa teavitussüsteemi (EUROPHYT), Antud süsteem võimaldab EL liikmesriikide pädevatel asutustel vahetada teavet taimede või taimsete saaduste kohta, mis ei vasta ELi taimetervise nõuetele.

Olemasolev seadusandlus reguleerib ainult Eesti haldusorganite ja korrakaitseorganite vahelist koostööd, kuid mitte EL-i tasandil. Korrakaitseaduse §10 kohaselt teevad korrakaitseorganid koostööd, sealhulgas koguvad ja vahetavad omavahel riikliku järelevalve teostamiseks vajalikku teavet ning teevad ettepanekuid riikliku järelevalve otstarbekamaks teostamiseks. Eestis reguleerib haldusorganite vahelist ametiabi andmist halduskoostöö seadus, mis sätestab haldusorganite vahelise ametiabi osutamise alused ja korra. Nimetatud seaduse kohaselt annab haldusorgan samas seaduses sätestatud alustel ja korras akti või sooritab toimingut oma pädevuse piires teise haldusorgani taotlusel selle haldusorgani ülesande täitmise toetamiseks ehk osutab ametiabi. Sama seaduse kohaselt võib üks haldusorgan taotleda teiselt haldusorganilt ametiabi, kui: haldusülesande täitmiseks vajaliku akti andmine või toimingut sooritamine ei ole tema pädevuses; haldusülesande täitmiseks on vaja andmeid, mis haldusorganil puuduvad või mida haldusorgan ei ole võimeline välja selgitama; haldusülesande täitmiseks on vaja teise haldusorgani valduses olevaid dokumente või muid tõendeid; haldusorgan ei saa akti anda või toimingut sooritada muudel põhjustel; ametiabi kasutamine oleks majanduslikult oluliselt soodsam kui mittekasutamine.

Halduskoostöö seadusest lähtuvalt on ühel haldusorganil võimalik teiselt haldusorganilt ametiabi taotelda.

Tõenäoliselt ei ole selline regulatsioon aga piisav, et tagada haldusabi ja koostöö EL-i tasandil. Sellest lähtuvalt ei ole mitte midagi tegemine piisav ja õiguskaitseasutuse, õigusasutuse ja pädeva asutuse teabevahetuse täpsemaks korralduseks tuleks lisada õigusaktidesse vastavad sätted.

Regulatsiooni täiendamine:

Korralduseaduse kohaselt teevad korralduseorganid koostööd. Koostöö tõhustamiseks on sõlmitud pädevate asutuste vahel koostööleppeid ja –lepinguid. Samuti on võimalik halduskoostöö seadusest lähtuvalt taotleda ühel haldusorganil teiselt haldusorganilt ametiabi. Tõenäoliselt ei ole selline regulatsioon aga piisav, sest ei reguleeri teabe edastamist pädevale asutusele juba algatatud väärteomenetluse puhul. Nagu VTK punkti 8.9 mitte midagi tegemise juures kirjeldatud, tuleks õiguskaitseseaduse, õigusasutuse ja pädeva asutuse teabevahetuse täpsemaks korralduseks lisada õigusaktidesse vastavad sätted.

8.10. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 135, andmekaitse.

Mitte midagi tegemine:

Tuginedes ametliku kontrolli määruse artikli 135 lõikele 4 võivad liikmesriigid piirata direktiivi 95/46/EÜ artikli 6 lõike 1, artikli 10, artikli 11 lõike 1 ja artikli 12 kohaseid õigusi ja kohustusi ulatuses, mis on vajalik kõnealuse direktiivi artikli 13 lõike 1 punktides d ja f osutatud huvide kaitsmiseks.

25. maist 2018 hakkas isikuandmete kaitse õigust reguleerima otsekohaldav Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta¹³. Hetkel pole EL ametliku kontrolli määruses eelpool nimetatud määrusele veel viidet tehtud, kuid sisuliselt sarnased on määruse artikli 23 punktid g ja h. Nimetatud määruse kohaldamine on kohustuslik ning EL ametliku kontrolli määruse rakendamisel ei ole plaanis kaalutluskoha kasutamine. Seepärast ei käsitleta antud punkti teistes VTK punktides.

8.11. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 139, karistused.

Mitte midagi tegemine:

EL ametliku kontrolli määruse kohaselt kehtestavad liikmesriigid EL ametliku kontrolli määruses sätestatud normide rikkumise korral kohaldatavad karistusnormid ja võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Liikmesriigid tagavad, et eelpool nimetatud normide pettuse või eksitava tegevuse teel toime pandud rikkumise korral kohaldatavad rahalised karistused vastavad kooskõlas siseriikliku õigusega vähemalt kas ettevõtja saadavatele majanduslikele eelistele või, asjakohasel juhul, teatavale protsentides väljendatud osale ettevõtja käibest.

Kuna ettevõtja poolt saadud majanduslikku eelist on keeruline täpselt kindlaks määrata, oleks otstarbekam kehtestada rahaline karistus teatava osana ettevõtja käibest. Kehtiva karistusseadustiku üldosa alusel ei ole võimalik sätestada väärteokaristusi teatud protsendina isiku käibest, vaid ette on nähtud rahatrahvi ülemmäär. Vastavalt karistusseadustiku § 47 lõikele 2 on juriidilisele isikule mõistetava rahatrahvi määrad vahemikus 100–400 000 eurot. VTK väljatöötamisega samal ajal on Riigikogu menetluses karistusseadustiku muutmist käsitlev eelnõu, millega muuhulgas kavandatakse karistusseadustikku täiendada kõrgendatud ülemmääraga rahatrahviga. Tegemist on erandliku rahatrahvi liigiga, mis sätestatakse väärteo eest põhjendatud juhul ning eeskätt siis, kui see on vajalik ELi õigusest tuleneva kohustuse täitmiseks. Siiski võib kõrgendatud ülemmääraga rahatrahvi sätestamise vajadus sõltuvalt valdkonnast esineda ka siis, kui EL õigusaktis ei ole konkreetseid minimaalseid sanktsiooni ülemmäärasid kehtestatud, kuid nõutakse lihtsalt tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi (*effective, proportionate and dissuasive sanctions*) ning tulenevalt reguleeritavast

¹³ Kätesaadav veebilehel: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1520242950669&uri=CELEX:02016R0679-20160504>

valdkonnast peaksid sanktsioonid olema võrreldaval tasemel nende rikkumiste eest kohaldatavate trahvidega, mille ülemmäära miinimumid on EL-i õigusaktis välja toodud.

EL ametliku kontrolli määruse artikli 139 kohaldamiseks mitteregulatiivsed valikud puuduvad ning tuleb eespool viidatud kõrgendatud ülemmääraga rahatrahvi kohaldamiseks teha TKS-is asjakohased muudatused.

Regulatsiooni täiendamine:

Karistusseadustiku alusel puudub võimalus sätestada väärteokaristusi teatud protsendina isiku käibest.

Riigikogu menetluses on Justiitsministeeriumi väljatöötatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse (väärteokaristuste reform, EL-i õigusest tulenevad rahatrahvid) eelnõu, mis annab võimaluse näha väärteo eest ette kõrgendatud ülemmääraga rahatrahvi. Kõrgendatud ülemmääraga rahatrahvid on erandlikud ning mõeldud eelkõige ELi õigusest tulenevate kohustuste täitmiseks, kuid vajadusel ka olukorras, kus ELi õigusaktis ei ole konkreetseid minimaalseid sanktsiooni ülemmäärasid kehtestatud, kuid nõutakse lihtsalt tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi (nagu näiteks EL taimetervise määruse artiklis 108).

Kõrgendatud ülemmääraga rahatrahviga väärteokaristuse sätestamist oleks vajalik kaaluda ka EL ametliku kontrolli määruse ja selle artikli 1 lõikes 2 osutatud normide rikkumise eest, s.o toidu- ja söödaalaste normide, loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitsevahendite alaste normide rikkumise eest.

IV. Valikute mõjud

9. Mitteregulatiivsete ja regulatiivsete valikute mõjude eelanalüüs ja mõju olulisus

9.1. EL taimetervise määruse artikkel 31, liikmesriikide vastuvõetavad rangemad nõuded

9.1.1. Sotsiaalsed, sealhulgas demograafilised mõjud – otsesed mõjud puuduvad.

9.1.2. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele – otsesed mõjud puuduvad.

9.1.3. Mõju majandusele – mõju halduskoormusele

9.1.3.1. Mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Ettevõtjad, kelle taimed, taimsed saadused ja muud objektid võivad olla ohtliku taimekahjustaja peremeestaimedeks või edasikandjateks (levitajateks).

9.1.3.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järeldus olulisuse kohta

Mitte midagi tegemine:

Regulatsiooni mitte täiendamisel ei ole riigil õigus iseseisvalt otsustada teatud taimekahjustajate vastaste meetmete rakendamise üle, mille tagajärjel puudub võimalus kiiresti reageerida juhul kui tegu on seni tundmatu taimekahjustajaga, mida teadaolevat riigis esineb ning mille levik võib riigile põhjustada ulatusliku kahju. Ohtliku taimekahjustaja puhangut on raske ennustada ning tõrje tegemiseks kuluvat summat on raske prognoosida. Ettevõtja jaoks tähendab ohtliku taimekahjustaja tõrjeabinõude rakendamine suurt kulu. Kulu suurus sõltub aga kahju ja kahjustaja leviku ulatusest, taimekahjustaja bioloogiast, levikuviisist, kliimatingimustest ja teistest faktoritest. Põllumajandusministri 16. mai 2007. a määruses nr 74 „Ohtliku taimekahjustajaga saastunud, saastumisohus või saastumiskahtlasel taimel, taimsel saadusel või muul objektil leiduva ohtliku taimekahjustaja liigile kohased tõrjeabinõud”^{Error! Bookmark not}

defined. on sätestatud tõrjeabinõud teatud taimekahjustajate suhtes, mis annab parema arusaama tõrjeabinõude olemusest. Näiteks kartuli-ringmädaniku (*Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al.) puhul on kehtestatud nõuded ka saastunud maatükile ja saastumiskahtlasele kasvuhoonele. Lisaks tekkivatele kuludele tõrjeabinõu rakendamisel jääb ettevõtjal saamata ka oodatav tulu oma toodangu eest.

Regulatsiooni täiendamine:

Regulatsiooni täiendamine annab võimaluse kehtestada riigisiseses õiguses rangemad nõuded ning kohaldada riigi territooriumil rangemaid meetmeid kui see on põhjendatav fütosanitaarkaitse eesmärgiga. Sellisel juhul on liikmesriigil õigus iseseisvalt otsustada taimekahjustajate vastaste meetmete rakendamise üle, mille eesmärgiks on tõrjuda, takistada ja ennetada kahjustajate levikut. Erandi kasutamine on vähetõenäoline ning senises praktikas pole sellist vajadust esinenud. Taimetervise registrisse on 31.12.2017 seisuga kantud 1720 ettevõtjat, keda ohtliku taimekahjustaja levik oluliselt mõjutada võib. Kiire ning asjakohane reageerimine võib aga päästa teatud osa ettevõtja taimedest, taimsetest saadustest või muudest objektidest ja seeläbi vähendada võimalikku ohtliku taimekahjustaja levikust tekkinud kahju. Seega aitab see ennetada ulatuslikumat ohtliku taimekahjustaja levikut, mis kaitseb ettevõtjaid ja nende toodangut, eksporti (tagab nõuetekohase ja usaldusväärse toodangu), ökosüsteeme ja nende toimimist.

9.1.4. Mõju loodus- ja elukeskkonnale – mõjutab kaudselt loodus- ja elukeskkonda.

Kaalutusõiguse kasutamisel saab sätestada TKS-is õiguse otsustada taimekahjustajate vastaste meetmete kasutamise üle juhul kui komisjoni rakendusaktides sätestatud asjaomased meetmed ei võimalda rakendada neid tõhusalt, et takistada ohtlike taimekahjustajate levikut. Kiire ja tõhus reageering ohtliku taimekahjustaja levikule aitab ennetada ohtliku taimekahjustaja puhangut riigi territooriumil. Õigeaegsed otsused aitavad takistada kahjustaja levikut, mis aitab ennetada suuremate kahjude ja kulude tekkimist. Varases staadiumis ja väiksel territooriumil on probleemi lahendamine lihtsam, soodsam ja kiirem. Sellest lähtuvalt aitaksid komisjoni rakendusaktides sätestatust rangemad vajalikud ning asjakohased meetmed kaasa kiirele ohtliku taimekahjustaja leviku takistamisele ja tõkestamisele.

9.1.5. Mõju regionaalarengule – otsesed mõjud puuduvad.

9.1.6. Mõju riigiasutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele – mõju avaliku sektori tuludele – mõjutab kaudselt riigiasutuste korraldust ning avaliku sektori tulusid

9.1.6.1. Mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Pädev asutus, kes määrab kindlaks tõrjeabinõude ulatuse.

9.1.6.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järeldus olulisuse kohta

Regulatsiooni täiendamine:

Kiire ja tõhus reageerimine nõuab suuremat inimressursside kasutamist. Samuti kulutatakse ressursse tõrjeabinõude rakendamiseks ja nende rakendamise kontrollimiseks.

Ohtliku taimekahjustaja puhangut on raske ennustada. Aastal 2012 tuvastas PMA esmakordselt Eestis ohtliku taimekahjustaja viljapuu-bakterpõletiku (*Erwinia*

amylovora) ning tegi kolmele isikule ettekirjutuse rakendada tõrjeabinõuna saastunud või saastumiskahtlaste taimede hävitamist. Kokku tunnistas PMA 2012. aasta kontrolli käigus saastunuks või saastumiskahtlaseks 39 747 puud ja istikut, mille väärtus Eesti Aiandusliidu ekspertide poolt koostatud taimede hindamise aktide alusel oli 663 439 eurot. Selle alusel oli ühe puu või istiku hinnaks keskmiselt ligikaudu 16,7 eurot. Ohtliku taimekahjustaja viljapuu-bakterpõletiku tõrjeabinõude rakendamise toetust antakse vastavalt põllumajandusministri 26. mai 2011. a määrusele nr 45 „Ohtliku taimekahjustaja tõrjeabinõude rakendamise toetuse saamiseks esitatavad nõuded ning toetuse taotluse esitamise ja taotluse menetlemise kord“¹⁴ ning seda PMA ettekirjutuse kohaselt ohtliku taimekahjustaja hävitamiseks kartuli ringmädaniku (*Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al.) või viljapuu-bakterpõletiku (*Erwinia amylovora* (Burrill.) Winslow et al.) tõrjeabinõusid rakendanud ettevõtjale. Teiste ohtlike taimekahjustajate puhul riikliku toetuse taotlemise võimalus puudub. 2012. aasta viljapuu-bakterpõletiku puhangu korral toetas Rahandusministeerium toonase Põllumajandusministeeriumi tõrjeabinõude rahastamise taotluse Vabariigi Valitsuse reservist 356 439 euro ulatuses. Põllumajandusministeeriumil oli võimalik oma eelarvest katta viljapuu-bakterpõletiku tõrjeabinõude rahastamist summas 307 000 eurot.

Olukorras, kus ohtlike taimekahjustajate leidude arv on kordades suurem, suureneb inspektorite ajakulu seoses ohtliku taimekahjustaja proovide võtmisega, laborite ajakulu ohtliku taimekahjustaja leidmise kinnitamisega, ametnike ajakulu ettekirjutuste koostamisega ning järelkontrollide tegemisega. 2012. aastal moodustati haiguskollete ümber saastumisohus võõnd ja puhvertsoon. Aastatel 2013–2014 kontrolliti saastumisohus võõndis 2 korda kasvuhooaja jooksul viljapuu-bakterpõletiku peremeestaimi. Iseloomulikke haigustunnuseid viljapuu-bakterpõletiku peremeestaimedel ei tuvastatud ning mõlemas haiguskoldes tõrjemeetmete rakendamine lõpetati.

9.2. EL taimetervise määruse artikkel 82, registreeritud ettevõtja valduste sisest ja vahelist vedu käsitlevad erandid

9.2.1. Sotsiaalsed, sealhulgas demograafilised mõjud – otsesed mõjud puuduvad.

9.2.2. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele – otsesed mõjud puuduvad.

9.2.3. Mõju majandusele – mõju halduskoormusele

9.2.3.1. Mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Registreeritud ettevõtjad (EL taimetervise määruse artikli 2 punkti 10 kohaselt ettevõtjate ametlikus registris olevad ettevõtjad), kes soovivad reguleeritud objekte vedada oma üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel.

9.2.3.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelalus olulisuse kohta

Mitte midagi tegemine:

TKS-is ei ole taimede, taimsete saaduste ja muude objektide vedamine sama ettevõtja üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel täpselt reguleeritud. Selliste vedude jaoks ei nõuta täiendavaid dokumente. Vahetu läheduse täpsema määratlemiseta ei ole võimalik EL taimetervise määruse artiklit 82 rakendada.

Regulatsiooni täiendamine:

¹⁴ Kättesaadav veebilehel: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082015042?leiaKehtiv>

EL taimetervise määruse artikli 82 kohaselt tuleb TKS-is täiendada vahetu läheduse määratlemisega Eesti territooriumil ning liikmesriigil on võimalik sellise vedamise jaoks nõuda muid dokumente sama registreeritud ettevõtja taimede, taimsete saaduste ja muude objektide vedamisel üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel.

Vahetu läheduse määrlemisel saavad registreeritud ettevõtjad, kelle valdused asuvad vahetu läheduse piirides reguleeritud artikleid oma valduste sees ja vahel vedada ilma taimepassi nõudeta. Võttes arvesse Eesti pindala, geograafilisi eripärasid ja kliimatingimusi, on mõistlik määratleda vahetu lähedusena kogu Eesti territoorium. Sellisel juhul ei pea ettevõtja, kes omab mitut erinevat valdust või kelle valdused on pindalalt väga suured kontrollima, kas tema valduse suurus või valduste vaheline vahemaa vastab vahetu läheduse määratlusele. Samuti ei tule tal olukorras, kus valduste vaheline vahemaa on suurem kui määratletud vahetu lähedus, taimede, taimsete saaduste ja muude objektide vedamisel üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel, väljastada taimepass.

Vastavalt EL taimetervise määruse artikli 82 lõikele 2 võib liikmesriik otsustada kas sellise vedamise jaoks on vaja välja anda muid dokumente. Muu dokumendina võib käsitleda näiteks saatedokumente, arveid või muid raamatupidamisdokumente, mis võimaldaksid jälgida taimede liikumist taimede, taimsete saaduste ja muude objektide vedamisel sama registreeritud ettevõtja üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees või vahel. Muu dokumendi nõudega ei suureneks registreeritud ettevõtja halduskoormus. VTK punktis 8.2 on kirjeldatud ettevõtja valduste sees ja vahel toimuvate vedude korral taimede, taimsete saaduste ja muude objektide liikumise jälgitavuse tagamine. Seega ei ole muude dokumentide nõudmine ettevõtja üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel vajalik ega mõistlik.

9.2.4. Mõju loodus- ja elukeskkonnale – otsesed mõjud puuduvad.

9.2.5. Mõju regionaalarengule – otsesed mõjud puuduvad.

9.2.6. Mõju riigiasutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele – mõju avaliku sektori tuludele

9.2.6.1. Mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Pädev asutus, kes teeb dokumentide kontrolli.

9.2.6.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järeldus olulisuse kohta

Mitte midagi tegemine:

TKS-is ei ole reguleeritud artiklite vedamine sama ettevõtja üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel täpselt reguleeritud. Selliste vedude jaoks ei nõuta täiendavaid dokumente. Vahetu läheduse täpsema määratlemiseta ei ole võimalik EL taimetervise määruse artiklit 82 rakendada.

Regulatsiooni täiendamine:

määratledes vahetu lähedusena Eesti territooriumi, ei muutuks pädeva asutuse jaoks võrreldes kehtiva olukorraga midagi. Taimepassi asemel muu dokumendi nõudmisel sellise vedamise korral on mõju väike, kuna muu dokumendi nõude korral ei suurene pädeva asutuse töökoormus. Dokumentide kontrolli tehakse olenemata dokumendi tüübist. Samuti ei saada tulu dokumentide väljastamise eest. Kuna ettevõtja valduste sees ja vahel toimuvate vedude korral on reguleeritud artiklite liikumise jälgitavus

tagatud (vt VTK punkt 8.2), siis ei ole muu dokumendi nõudmine ettevõtja üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees ja vahel vajalik ega mõistlik.

9.3. EL taimetervise määruse artikkel 84, taimepasside väljaandmine pädevate asutuste poolt

9.3.1. Sotsiaalsed, sealhulgas demograafilised mõjud – otsesed mõjud puuduvad.

9.3.2. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele – otsesed mõjud puuduvad.

9.3.3. Mõju majandusele – mõju halduskoormusele

9.3.3.1. Mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Ettevõtjaid, kes ei oma taimepasside väljaandmise luba. Ettevõtjad, kes soovivad turustada sertifitseeritud seemnekartulit.

9.3.3.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelus olulisuse kohta

Mitte midagi tegemine:

TKS-is sätestatu ei ole kooskõlas EL taimetervise määruse artikli 84 mõttega. EL taimetervise määruse kohaselt väljastavad taimepasse ettevõtjad. Pädev asutus väljastab taimepasse erandkorras.

Olemasoleva regulatsiooni rakendamine kooskõlas EL õigusakti mõttega:

täiendades TKS-i vastavalt EL taimetervise määruse artiklis 84 võimaldatud erandiga saaks lisaks taimepasside väljastamise loa saanud ettevõtjatele taimepasse välja anda ka pädev asutus. See võimaldab pädeval asutusel väljastada taimepasse sertifitseeritud paljundusmaterjalile (nagu näiteks sertifitseeritud seemnekartul, mille korral pole ettevõtjal võimalik taimepassi väljastada (VTK punkti 8.3 alapunktid mitte midagi tegemine ja EL õigusaktis sätestatud erandi kasutamata jätmine)).

TKS-i § 23 lõike 1 kohaselt väljastab sertifitseeritud paljundusmaterjalile taimepassi PMA. Olukorras, kus erandit ei kohaldata, oleks PMA-lt sertifitseeritud seemnekartuli jaoks taimepassi taotlejate ettevõtjate majandusliku mõju ulatus suur. Vastavalt taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse § 101 lõikele 1 varustatakse sertifitseeritud seemnekartuli müügi pakend ning paljundus- või kultiveerimismaterjali partii PMA poolt väljastatud sertifitseerimist tõendava dokumendiga, millel taimepassiga varustatava taimeliigi puhul kajastatakse taimepassil nõutud andmed. Ettevõtjate arv, kellele PMA aastal 2015 sertifitseeritud seemnekartuli jaoks taimepasse väljastas, oli 24.

Mõju ulatuse võib erandi kohaldamisel lugeda väikeseks ettevõtjate jaoks, kes taotlevad taimepassi väljastamist pädevalt asutuselt sertifitseeritud seemnekartuli jaoks, kuna nende jaoks ei muutuks võrreldes kehtiva seadusandlusega sisuliselt midagi. Ettevõtjad, kes taotlesid taimepasse taimedele peaksid pädevalt asutuselt aga taotlema taimepassi väljaandmise luba.

9.3.4. Mõju loodus- ja elukeskkonnale – otsesed mõjud puuduvad.

9.3.5. Mõju regionaalarengule – otsesed mõjud puuduvad.

9.3.6. Mõju riigiasutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele – mõju avaliku sektori tuludele

9.3.6.1. Mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Pädev asutus, kellel erandi rakendamisel oleks võimalus anda välja taimepasse.

9.3.6.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelalus olulisuse kohta

Mitte midagi tegemine:

Kehtiva olukorra säilitamine ei lähe kooskõlla EL taimetervise määruse artikli 84 mõttega. Selle kohaselt väljastab pädev asutus taimepasse vaid erandkorras. TKS-i kohaselt saab ettevõtja taotleda oma taimedele, taimsetele saadustele ja muudele objektidele taimepassi väljastamist PMA-lt. EL taimetervise määruse kohaselt väljastavad taimepasse eelkõige ettevõtjad. Liikmesriik võib kehtestada erandi, mille kohaselt väljastab taimepasse ka pädev asutus. TKS-is ja taimede paljundamise ja sordikaitse seaduses on sätestatud erandid, mille kohaselt võib taimepassi/etiketi väljastada vaid PMA.

EL õigusaktis sätestatud erandi kasutamata jätmine:

Olukorras, kus ettevõtjad taimepasse pädeva asutuse käest enam ei taotle suureneb taimepasside väljaandmise loa taotlemine. Aastal 2014 väljastas PMA 63 023, 2015. aastal 67 503, 2016. aastal 60 418 ja 2017. aastal 63 808 taimepassi. Valdav osa taimepasse väljastati seemnekartulile. Taimedele väljastati 2014. aastal 11 156, 2015. aastal 9671, 2016. aastal 5936 ning 2017. aastal 3127 taimepassi¹⁵. Hetkel tegeleb PMAs taimepasside väljastamisega kaks ametnikku, taimepasside väljastamise õiguse loa väljastamisega üks ametnik. Mõju avaldumise sagedust on raske hinnata, kuna pole võimalik ennustada taimepasside väljaandmise loa taotlejate arvu suurenemist.

Kui pädev asutus ettevõtjatele enam taimepasse ei väljasta, tuleb ettevõtjatel, kellel puudub taimepassi väljaandmise luba seda taotleda. Seeläbi suureneb laekuv riigilõiv, mida tasutakse taimepassi väljaandmise loa taotlemise eest ning väheneb riigilõiv, mida tasutakse pädeva asutuse poolt väljastatud taimepasside taotluste eest. Hetkel on riigilõivuseaduse § 248 lõike 1 kohaselt taimepassi väljastamise eest tasutav riigilõiv 5 eurot iga 100 taimepassi kohta. Riigilõivuseaduse § 248 lõike 4 kohaselt tasutakse taimepassi väljastamise õiguse eest riigilõivu summas 64 eurot. Aastal 2016 oli riigilõiv, mis laekus kõigi taimepasside väljastamise eest 3440 eurot. Taimepassi väljastamise õiguse taotlusi esitati ning kiideti heaks 2016. aastal 1 ehk sealt saadav tulu riigilõivu näol oli 64 eurot. Olukorras kus pädev asutus enam taimepasse ei väljasta suureneb riigilõiv, mis laekub taimepassi väljaandmise loa taotluste eest ning enam ei laeku riigilõivu taimepasside väljastamise eest.

Vastavalt EL taimetervise määrusele teeb pädev asutus taimepasside väljaandmise loa saanud ettevõtjatele vähemalt kord aastas kontrolli ning teeb vajaduse korral proovivõtte ja testimisi, et teha kindlaks, kas loa saanud ettevõtjad vastavad kõigile vajalikele nõuetele ja täidavad taimepasside väljaandmisega seotud kohustusi korrektselt. Kui pädev asutus saab teada, et ettevõtja eelnimetatud tingimustele ei vasta, võtab pädev asutus viivitamata meetmeid tagamaks, et kõnealuste sätete rikkumine ei jätkuks. Nende meetmete hulka võib kuuluda asjaomastele taimedele, taimsetele saadustele ja muudele objektidele taimepasside väljaandmise loa kehtetuks tunnistamine.

Nagu eelpool mainitud, väljastati PMA poolt 2017. aastal 63 808 taimepassi. Neist 3127 väljastati taimedele, 60 681 aga sertifitseeritud seemnekartulile. Seega enamik PMA poolt väljastatud taimepassidest olid sertifitseeritud seemnekartulile, mille puhul puudub ettevõtjal võimalus taimepassi ise väljastada. Selleks, et Eestis oleks võimalik

¹⁵ Põllumajandusameti tegevuskava aruanne 2016, lk 55. Kättesaadav veebilehel: <http://www.pma.agri.ee/index.php?id=102&sub=950>

sertifitseeritud seemnekartulit turustada, on vajalik taimepasside väljastamine pädeva asutuse poolt.

Olemasoleva regulatsiooni rakendamine kooskõlas EL õigusakti mõttega:

kui vaadata EL õigusaktis sätestatud erandi kasutamata jätmise all välja toodud pädeva asutuse poolt väljastatud taimepasside arvu, siis on näha, et selliste taimepasside jaoks on sihtrühm olemas. Taimepassi väljastamise õiguse saanud ettevõtjate arv ilmestab hästi, et mitte kõik ettevõtjad ei kasuta pädeva asutuse poolt pakutavat võimalust taimepasside saamiseks. Sertifitseeritud seemnekartuli turustajatel ei ole muud võimalust kui taimepassi pädevalt asutuselt taotleda. Taimepasside väljaandmise jätkamise korral teatud kõrge riskiga kaupade, sertifitseeritud paljundusmaterjali ja seemnekartuli korral väheneks pädeva asutuse halduskoormus võrreldes praegusega. Sellisel juhul ei väljastaks pädev asutus enam taimepasse taimedele. EL õigusaktis sätestatud erandi kasutamata jätmise punktis toodud arvudelt on näha, et ettevõtjate arv, kes taotlevad PMAl taimepasse taimedele on viimase 4 aasta jooksul pidevalt vähenenud.

9.4. EL taimetervise määruse artikkel 108, karistused

Regulatsiooni täiendamine:

TKS täiendamisel vastavalt EL taimetervise määruse artikli 108 aluselkehtestatavate õigusnormidega karistuste kohta, mida kohaldatakse EL taimetervise määruse sätete rikkumise korral on PMAl võimalus alustada rikkumise tuvastamisel väärteo menetlust olukorras, kus rikkumine on juba toime pandud. Artikkel 108 on liikmesriikidele kohustuslik ning selle nõude täitmisel puudub kaalutusruum.

9.4.1. Sotsiaalsed, sealhulgas demograafilised mõjud – otsesed mõjud puuduvad.

9.4.2. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele – otsesed mõjud puuduvad.

9.4.3. Mõju majandusele – mõju halduskoormusele

9.4.3.1. Mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Ettevõtjad ja kodanikud.

9.4.3.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelalus olulisuse kohta

Regulatsiooni täiendamine:

karistuste kehtestamine EL taimetervise määruse sätete rikkumisel ei suurenda ettevõtjate ja kodanike halduskoormust, kuivõrd ettevõtjad ja kodanikud peavad seaduses sätestatud nõudeid järgima sõltumata sellest, kas sätete rikkumise eest on ette nähtud karistus. Ettevõtjate ja kodanike käitumine sõltub sellest, milline on karistuse iseloom ja suurus võrreldes rikkumisest saadud kasuga. Vastavalt EL taimetervise määruse artiklile 108 peavad karistused olema tõhusad, proportsionaalsed ja heidutavad. See tähendab, et karistused peavad olema piisavalt mõjusad, et ära hoida tahtlikke rikkumisi. Seega võib karistusi pidada ennetavateks, mis panevad ettevõtjaid ja kodanikke hoolsamalt käituma. Rikkumistest hoidumiseks tehtavate pingutuste tõttu võib suureneda ettevõtjate ja kodanike halduskoormus.

9.4.4. Mõju loodus- ja elukeskkonnale – mõjutab kaudselt loodus- ja elukeskkonda.

Karistused mõjuvad ennetavalt ning panevad inimesi käituma hoolsamalt. See aitab kaasa EL taimetervise määruse sätete rikkumiste ärahoidmisele ning seeläbi hoitakse ja kaitstakse loodus- ja elukeskkonda ohtlike taimekahjustajate eest. Samuti aitab see ennetada pikaajalistest rikkumistest tingitud kahju tekkimist. Taimetervise nõuete rikkumine avaldab negatiivset mõju elurikkusele – ohtlike taimekahjustajate levitamise tagajärjel rakendatavad tõrjeabinõud on suunatud taimekahjustaja leviku takistamisele ja tõkestamisele. Tihti kaasneb sellega taimede, taimsete saaduste või muude objektide hävitamine. Seeläbi avaldatakse mõju ümbritsevale keskkonnale ja ökosüsteemidele. Metsapuude korral tähendaks see näiteks rohekoridoride ja pesapuude hävitamist.

9.4.5. Mõju regionaalarengule – otsesed mõjud puuduvad.

9.4.6. Mõju riigiasutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele – mõju avaliku sektori tuludele

9.4.6.1. Mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Pädev asutus väärtegade kohtuvälise menetlejana.

9.4.6.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelendus olulisuse kohta

Regulatsiooni täiendamine:

TKS-i täiendamisel vastavalt EL taimetervise määruse artikli 108 alusel kehtestatavate õigusnormidega karistuste kohta, mida kohaldatakse EL taimetervise määruse sätete rikkumise korral on PMAI võimalus alustada rikkumise tuvastamisel väärtetemenetlust olukorras, kus rikkumine on juba toime pandud. Karistuste kehtestamine EL taimetervise määruse sätete rikkumisel tähendab, et PMAI on võrreldes kehtiva olukorraga vajadusel võimalus määrata rohkemate rikkumiste eest väärtetekaristus. See võib suurendada teatud määral pädeva asutuse halduskoormust, kuid pikas perspektiivis võiks see pädeva asutuse halduskoormust vähendada. Kuna karistused peavad menetlusalusele mõjuma heidutavalt, siis võib eeldada, et need ennetavad pikemaajalisi ja korduvaid rikkumisi sama ettevõtja või kodaniku poolt. Kuna rikkumisi, mille eest on võimalik määrata karistusi oleks rohkem kui hetkel, siis võib suurendada pädeva asutuse töö- ja ajakulu suurema arvu väärtetemenetluse läbiviimise ja dokumentide vormistamise tõttu, kuid samal ajal suureneb ka karistuste eest laekuvate rahatrahvide summa.

Karistuste kehtestamisel suureneb riigi halduskoormus väärtetegade menetlemise tõttu. Väärtete eest kohaldatav põhikaristus on väärtete toimepanemisega tekitatud kahju hüvitamine rahatrahviga. Kehtivas TKS-is on olemas vastutussätted vaid ohtliku taimekahjustaja levitamise eest (§ 97) ja teatamiskohutuse täitmata jätmise eest (§ 98). EL taimetervise määruse artikli 108 alusel saab liikmesriik kehtestada suuremal hulgal karistusi EL taimetervise määruse sätete rikkumise korral.

2015. aastast on suurenenud taimepassi kasutamise, asendamise ja säilitamise nõuete rikkumiste arv. Tuginedes 2014. ja 2015. aasta PMA andmetele, saab välja tuua, et on suurenenud taimede ja taimsete saaduste tootmisel ja turustamisel taimetervisenõuete rikkumiste arv, k.a taimeterviseregistrisse kantud isiku kohustuse: uuendada tarbekartuli tootmisel igal aastal 20% istutusmaterjalist sertifitseeritud paljundusmaterjaliga, täitmata jätmise. Taimepassi eesmärk on tagada, et taimed on kasvatatud registreeritud tootja, kes kuulub riikliku taimetervisetalase järelevalve alla, ning taimed on vabad ohtlikest taimekahjustajatest. Ebaseaduslikult märgistatud

taimse materjali puhul on oht, et taimse materjali tootmisviis on teadmata ning seetõttu eksisteerib ohtliku taimekahjustaja leviku võimalus. Samuti viitavad Maaeluministeeriumi siseauditi osakonna siseauditi tulemused asjaolule, et kehtivad seadusandlikud alused karistuse määramiseks taimetervise valdkonnas taimepassi nõuete rikkumise tuvastamisel ei ole alati piisavad, mille tulemusena puudub PMAI võimalus alustada asjakohaste rikkumiste tuvastamisel väärteomenetlust ning määrata karistus.

EL taimetervise määruse artikkel 108 annab võimaluse kehtestada EL taimetervise määruse sätete rikkumiste korral karistusi, mille puhul puuduvad kehtivas TKS-is vastutuse alused väärteokaristuse määramiseks. Seeläbi võib suurendada pädeva asutuse halduskoormus, kuid sealsamas peaks suurenema ka trahvidest laekuv summa. PMA taimetervise ja aianduse osakonna põhimääruses¹⁶ on fütosanitaaria ja paljundusmaterjali büroode ülesannetena ette nähtud väärteomenetluste läbiviimine ja dokumentide vormistamine ning säilitamine, seega on vastav kompetents büroodes olemas. Teisalt on kõigil kohustus seadustest kinni pidada, seega ei tohiks rikkumiste arv hüppeliselt kasvada.

9.8. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 80, muud lõivud ja tasud

9.8.1. Sotsiaalsed, sealhulgas demograafilised mõjud – otsesed mõjud puuduvad.

9.8.2. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele – otsesed mõjud puuduvad.

9.8.3. Mõju majandusele – mõju halduskoormusele

9.8.3.1. Mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Ettevõtjad, kes on seotud TKS-i kohaselt teatamiskohustusega (TKS § 31) või puidu kuivatamise ja vastavusmärgi kasutamise ning puidukuivati tunnistamisega nõuetele vastavaks (TKS § 45 ja § 46).

PMA 2017. aasta tegevuskava aruande¹⁰ andmetel on majandustegevuse teate taimetervise registrisse kandmiseks esitanud 1720 ettevõtjat, kelle suhtes teostatakse taimetervisealast järelevalvet. Keskmiselt esitatakse aastas 130 uut majandustegevuse teadet. Samuti on aastas keskmiselt 32 ettevõtjat, kes erinevatel põhjustel oma tegevuse peatavad.

9.8.3.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelendus olulisuse kohta

Mõju ettevõtjatele, kodanikele ja pädevale asutusele:

Ministeeriumi valitsemisalas tegutsev PMA omab juhtimisfunktsiooni, korraldades taimetervist reguleerivatest õigusaktidest tulenevalt riiklikku järelevalvet. PMA taimetervise valdkonna järelevalvetoimingute kulud kaetakse kas riigilõivudega, järelevalvetasudega või eelarvelistes vahenditest.

Taimetervise nõuetekohasuse kontrollitoimingud aitavad tagada põllumajandustootmise ja metsamajanduse tasuvust ning mängivad olulist rolli põllumajandustoodangu ja elukeskkonna ohutuse tagamisel. Taimetervise nõuetekohasuse kontrolli avaliku teenusena osutamisel tuleb arvestada, et teenuse kasusaajad saab tingimisi jagada kaheks: 1) ühiskond; 2) ettevõtja. Kõik sellised toimingud, mis tagavad Eestis hea taimetervisliku olukorra nagu ohtlike kahjustajate seirete läbiviimine, kohustuslike tõrjemeetmete rakendamine, ohtlike

¹⁶ Põllumajandusameti taimetervise ja aianduse osakonna põhimäärus. Kättesaadav veebilehel: <http://www.pma.agri.ee/index.php?id=102&sub=94&sub2=118>

taimekahjustajate riski hindamine, on suunatud ühiskonnale ning nende toimingute kulud kaetakse riigieelarvelistest vahenditest. Taimetervise nõuetekohasuse kontrollitoimingud, mille läbiviimine tagab taimetervise eritingimuste täitmise ning annab turueelise teatud toodangule, on suunatud ettevõtjatele, kuid nende toimingute kulude katmine toimub osaliselt nii riigilõivude ja järelevalvetasude laekumisest kui ka riigieelarvelistest vahenditest. Võttes arvesse eelpool mainitud avaliku teenuse kasusaajate jaotust, tuleb arvestada, et lõivude ja tasude kehtestamisel ning riigieelarveliste vahendite kavandamisel on oluliseks aspektiks sihtrühmade ja tegevusvaldkondade jaotus, mille suhtes taimetervise nõuetekohasuse kontrollitoimingud tehakse.

Regulatsiooni täiendamine puudutab kokku ligi 1700 ettevõtjat, kes peavad hakkama ametlike kontrollide eest tasu maksma. Ametlike kontrollide sagedus sõltub tegevusalast ning toimub aastas mitu korda või näiteks kord kahe aasta jooksul.

Regulatsiooni täiendamine puudutab pädeva asutuse ressursside jaotust. Tasude ja lõivude kehtestamine taimetervise järelevalvetoimingute eest, mille suurimaks kasusaajaks on ettevõtjad, võimaldab riigil jaotada eelarvet toimingutele, mis on suunatud kodanikele.

Regulatsiooni täiendamisel on loetletud toimingute maksustamise määr otseselt seotud toimingute tegemise kuludega.

Näiteks on PMA poolt nõuetele vastavaks tunnistatud puidu kuumtöötlemisega ja kuumtöödeldud puidust pakkematerjali tootmisega ning parandamisega tegelev ettevõtja on antud teenusest kasu saaja. Selline ettevõtja saab endale turueelise, kuna tema poolt toodetud kaup on tunnistatud rahvusvahelise fütosanitaarmedmete standardi ISPM nr 15¹⁷ nõuetele vastavaks ning tema kaupa saab seeläbi eksportida kolmandatesse riikidesse. Nimetatud toimingu kulu riigile ühe ettevõtja puhul on 557 eurot ning puidutöötlemisettevõtete kontrolli kulu riigile on 137 eurot. Vastavalt taimekaitseasutusele toimub puidu kuumtöötlemisega ja kuumtöödeldud puidust pakkematerjali tootmisega ning parandamisega tegelevate ettevõtete tunnustamine kord viie aasta jooksul ning tegevuste kontroll vähemalt kord aastas. Seega jaotub ettevõtja kulu tunnustamise eest viie aasta peale ning kontrolli tasu tuleb maksta vastavalt tehtud toimingute arvule. Samas kulub riigil puidutöötlemisettevõtete nõuetele vastavaks tunnustamisele ja puidutöötlemisettevõtete kontrollile aastas keskmiselt ligikaudu 34 000 eurot.

Ettevõtjad peavad teadvustama maksekoormuse tõusu PMA taimetervise toimingute järelevalve teostamise kulude katmiseks.

9.8.4. Mõju loodus- ja elukeskkonnale – mõjutab kaudselt loodus- ja elukeskkonda.

Tasude ja lõivude kehtestamisega kindlustab riik piisavate rahaliste vahendite olemasolu, et tagada pädevale asutusele kontrolli jaoks vajalikud töötajad ja muud vahendid. See aitab tagada põllumajandustootmise ja metsamajanduse tasuvust ning mängib olulist rolli põllumajandustoodangu ja elukeskkonna ohutuse tagamisel.

9.8.5. Mõju regionaalarengule – otsesed mõjud puuduvad.

¹⁷ Regulation of wood packaging material in international trade. Kättesaadav veebilehel: <https://www.ippc.int/en/publications/640/>

9.8.6. Mõju riigiasutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele – mõju avaliku sektori tuludele.

Regulatsiooni täiendamisel suunatakse eelarveliste vahendite kasutamine pädeva asutuse teenuste tagamisele ning ühiskonnale suunatud avalike teenuste täitmiseks. EL ametliku kontrolli määruse ja EL taimetervise määruse kohaselt on pädevale asutusele lisandunud täiendavad ülesanded, mis vajavad ressursside allokeerimist riigieelarvelistest vahenditest. Eesmärgiga tõhustada taimetervise kontrolli ELi territooriumil, kohustatakse EL taimetervise ja EL ametliku kontrolli määrustega liikmesriike kohaldama ohtlike taimekahjustajate suhtes erisätteid, mis hõlmavad eelkõige sätteid üldsuse teavitamise, uuringute, situatsiooniplaanide, simulatsiooniõppuste, hävitamisalaste tegevuskavade kaudu.

Regulatsiooni täiendamisel peavad avaliku sektori kulud ja tulud olema tasakaalus, kuna varasemalt eraldatud riigieelarvelised ressursid suunatakse liikmesriigile täiendavate kohustuste täitmiseks ning taimetervisetöingute tegemise eest kehtestatud lõivud või tasud peavad katma pädeva asutuse toimingute reaalsed kulud.

Kokku tehti 2016. aastal ettevõtjate seas 25 197 taimetervise järelevalvetoimingut. PMA järelevalvetoimingutega seotud kogukulu¹⁸ oli 776 000 eurot, mis kaeti kas riigilõivudega, järelevalvetasudega või PMA eelarvelistest vahenditest.

2016. aastal kulutas PMA eelarvelistest vahenditest taimetervise järelevalvetoimingutele ligikaudu 333 542 eurot. See tähendab, et need tegevused ei olnud (ja ei ole hetkel) kaetud ei lõivude ega tasudega. Nendest kuludest 110 787 eurot oli suunatud nõ ühiskondlikele teenustele (ohtlike taimekahjustajate seirete läbiviimine, kohustuslike tõrjemeetmete rakendamine, ohtlike taimekahjustajate riski hindamine). Ülejäänud 222 755 eurot aga puidutöötlemisetevõtete nõuetele vastavaks tunnistamisele, puidutöötlemisetevõtete kontrollile, seemne- ja tarbekartuli tootmise ja turustamise kontrollile, paljundusmaterjali tootmise ja turustamise kontrollile.

Regulatsiooni jõustumise ajaks (14.12.2019) peavad üle olema vaadatud pädeva asutuse kulud täiendavate ülesannete täitmiseks ning eelarveliste vahendite kasutamise põhjendused.

9.9. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 102, haldusabi ja koostöö

9.9.1. Sotsiaalsed, sealhulgas demograafilised mõjud – otsesed mõjud puuduvad.

9.9.2. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele – otsesed mõjud puuduvad.

9.9.3. Mõju majandusele – mõju halduskoormusele

9.9.3.1. Mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Õiguskaitseasutused, õigusasutused ja PMA.

9.9.3.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelalus olulisuse kohta

Regulatsiooni täiendamine:

EL ametliku kontrolli määruse alusel võtavad liikmesriigid meetmed, et soodustada teistelt õiguskaitseasutustelt, prokuröridelt ja õigusasutustelt pädevatele asutustele

¹⁸ PMA kulu koosneb ametlike kontrollidega seotud töötajate kuludest, kuid mitte tugitöötajate kuludest, kulumaterjalide ja töövahendite kuludest ja teenuste kuludest. PMA kulu ei sisalda Põllumajandusuuringute Keskuse (edaspidi PMK) teenuste kulu. 2016. aastal PMK teenuste kulu moodustas 4034 eurot.

teabe edastamist võimaliku rikkumise kohta, mis võib endast kujutada riski inimeste või loomade tervisele, loomade heaolule või võimalikku pettuse või eksitava tegevuse teel toime pandud rikkumist. Õiguskaitseasutuse, õigusasutuse ja pädeva asutuse teabevahetuse täpsemaks korralduseks tuleks TKS-i lisada vastavad sätted, mis soodustavad ja tõhustavad asutuste vahelist koostööd. Eelnevalt tuleks täpsustada millised asutusi tuleks hõlmata. Täna on PMA sõlminud riigisisised koostöölepingud taimetervise valdkonnas Põllumajandusuuringute Keskuse, Keskkonnaameti, Maksu-ja Tolliameti, Riigimetsa Majandamise Keskuse ja Veterinaar- ja Toiduametiga.

9.9.4. Mõju loodus- ja elukeskkonnale –

Kiire teabevahetus erinevate asutuste vahel tagab kiire reageerimisvõime kõigilt asjaga seotud asutustelt. Sellisel juhul jõuab teave pädevale asutusele ka juba algatatud väärteomenetluse puhul, mis võib kaudselt puudutada teisi ametiasutusi.

9.9.5. Mõju regionaalarengule – otsesed mõjud puuduvad.

9.9.6. Mõju riigiasutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele – otsesed mõjud puuduvad.

9.11. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 139, karistused.

9.11.1. Sotsiaalsed, sealhulgas demograafilised mõjud – otsesed mõjud puuduvad.

9.11.2. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele – otsesed mõjud puuduvad.

9.11.3. Mõju majandusele – mõju halduskoormusele

9.11.3.1. Mõjutatud sihtrühm(ad) valdkonnas

Ettevõtjad, kes peavad täitma õigusaktides sätestatud nõudeid ning PMA järelevalveametnikud.

9.11.3.2. Avalduva mõju kirjeldus sihtrühma(de)le ja järelalus olulisuse kohta

Regulatsiooni täiendamine:

Liikmesriigid peavad tagama, et EL ametliku kontrolli määruse ja selle artikli 1 lõikes 2 osutatud normide pettuse või eksitava tegevuse teel toime pandud rikkumise korral kohaldatavad rahalised karistused vastavad kooskõlas siseriikliku õigusega vähemalt kas ettevõtja saadavatele majanduslikele eelistele või, asjakohasel juhul, teatavale protsentides väljendatud osale ettevõtja käibest.

Riigisisene õigus on vaja viia kooskõlla ELi õigusega, et oleks võimalik sätestada karistusi kooskõlas ettevõtja saadud majandusliku eelise või teatud protsendina ettevõtja käibest. Eesmärk on kehtestada rangemad rahalised eeskirjad, et pettusel põhinevat ja ebaausat tegevust tõhusamalt takistada. Kuna ettevõtja saadud majanduslikku eelist on keeruline täpselt kindlaks määrata, oleks otstarbekam kehtestada rahaline karistus teatava osana ettevõtja käibest. Sellise rangema karistuste kohaldamine ei sobitu praegu kehtivasse Eesti õiguskorda, kuna karistusseadustik ei anna võimalust sätestada väärteokaristusi teatud protsendina isiku käibest, vaid näeb ette üksnes rahatrahvi ülemmäära. Rangemate rahaliste karistuste rakendamisel on positiivne mõju, sest rikkumise eest määratav karistus avaldab otsest majanduslikku mõju ning võib eeldada, et isikud hoiduvad edaspidi väärteogude toimepanemisest. Väärteo toime pannud isiku jaoks on mõju märgatav.

Rangemate rahaliste karistuste rakendamisel tuleb arvestada menetleja töökoormuse tõusu väärteo menetlemisel, kui välja tuleb selgitada isiku käibe suurus. Samas on

käibe suurust võimalik välja selgitada päringute teel. Väärtegude menetlemiste arv taimetervise valdkonnas oli 2014. aastal 12, millest hoiatamismenetlusi oli 6, kiirmenetlusi oli 5 ja üldmenetlusi 1. Ühe juhtumi puhul rakendati sundtoomist, rahatrahve määrati 9 juhul ja 2 väärteo puhul piirdus kohtuväline menetleja isiku suulise hoiatamisega.¹⁹ Aastatel 2015 ja 2016 väärtegu ei menetletud.¹⁵ Alates 2015. aastast vähenes seoses seadusemuudatustega menetluste arv ja suurenes rõhk rikkumiste ennetamisega seotud tegevustele. Nõuetele mittevastavuste puhul rakendatakse rohkem ettekirjutusi ja sunniraha, kuna TKS-i 1.01.2015. aasta muudatustega tunnustati kehtetuks mitmed väärteomenetluse koosseisud. Väärteokoosseisud säilisid ohtliku taimekahjustaja levitamise ja teavitamiskohustuse täitmata jätmise eest. Sellest lähtuvalt võib pidada mõju sihtrühmale, arvestades menetletavate väärtegude hulka, väikeseks.

Riigikogu menetluses on Justiitsministeeriumi väljatöötatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mis annab võimaluse näha väärteo eest ette kõrgendatud ülemmääraga rahatrahvi. Selliste kõrgendatud ülemmääraga rahatrahvi sätestamist oleks vajalik kaaluda ka EL ametliku kontrolli määruse ja selle artikli 1 lõikes 2 osutatud normide rikkumise eest, s.o toidu- ja söödaalaste normide, loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitsevahendite alaste normide rikkumise eest. Sellisel juhul oleks võimalik kehtestada kõrgendatud ülemmääraga rahatrahv, mis oleks kooskõlas EL õigusega, sest karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt on kõrgendatud ülemmääraga rahatrahvid mõeldud eelkõige ELi õigusest tulenevate kohustuste täitmiseks.

9.11.4. Mõju loodus- ja elukeskkonnale –

Rangemad rahalised karistused tagavad selle, et kehtestatud karistused on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad. Hoiatavad karistused aitavad ennetada uute tahtlike rikkumiste arvu, mõjudes seega loodus- ja elukeskkonnale positiivselt.

9.11.5. Mõju regionaalarengule – otsesed mõjud puuduvad.

9.11.6. Mõju riigiasutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele – otsesed mõjud puuduvad.

10. Erinevate valikute koondmõju ettevõtete ja/või kodanike halduskoormusele

10.1. EL taimetervise määruse artikkel 31, liikmesriikide vastuvõetavad rangemad nõuded.

Erandi mõju olulisus ettevõtjale on väike, kuna praktika näitab, et seni ei ole Eestis olnud vajadust rakendada rangemaid nõudeid ning kohaldada riigi territooriumil rangemaid meetmeid. Samas peab riigil olema võimalus sätestada rangemaid nõudeid ning kohaldada oma territooriumil rangemaid meetmeid kui see on põhjendatav fütosanitaarkaitse eesmärgiga.

10.2. EL taimetervise määruse artikkel 82, registreeritud ettevõtja valduste sisest ja vahelist vedu käsitlevad erandid.

Kokkuvõtlikult halduskoormus ettevõtjale ei muutu. Vahetu läheduse määratlemisel võib liikmesriik kehtestada nõude registreeritud ettevõtjatel kasutada reguleeritud artiklite vedamisel sama ettevõtja üksteise vahetus läheduses asuvate valduste sees või vahel

taimepassi asemel muud dokumenti. Sellisel juhul ei muutuks ettevõtja jaoks võrreldes kehtiva seadusandlusega midagi, kuna muu dokumendi nõude korral ei suureneks ettevõtja halduskoormus.

10.3. EL taimetervise määruse artikkel 84, taimepasside väljaandmine loa saanud ettevõtjate ja pädevate asutuste poolt.

Erandi mõju olulisus on väike, kuna ka kehtivas seadusandluses on olemas erandid, mille kohaselt väljastab pädev asutus taimepasse. Erandi mittekohaldamisel ei saaks Eestis turustada sertifitseeritud seemnekartulit. Erandi kohaldamata jätmise korral ei oleks Eesti seadusandlus kooskõlas EL õigusega.

10.4. EL taimetervise määruse artikkel 108, karistused.

Karistuste kehtestamine liikmesriigi poolt EL taimetervise määruse sätete rikkumise korral suurendab ettevõtjate ja kodanike halduskoormust vähesel määral. Selleks, et hoiduda karistusest, tuleb ettevõtjatel ja kodanikel võtta kasutusele meetmed, mille abil nad hoiduvad sätete rikkumisest.

10.5. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 9 – ametliku kontrolli üldsätted

EL ametliku kontrolli määruse artikli 9 lõike 7 kohaselt võivad sihtliikmesriigid nõuda, et ettevõtjad, kellele tuuakse teisest liikmesriigist kaupu, teataksid kõnealuse kauba saabumisest. Kokkuvõtlikult jääb halduskoormus ettevõtjatele samaks, kuna rakendatakse kehtivat regulatsiooni.

10.6. EL ametliku kontrolli määruse artiklid 28 ja 31 – ametliku kontrolliga ja muude ametlike kontrolliga seotud teatavate ülesannete delegeerimine pädeva asutuse poolt.

Mitte midagi tegemine ehk EL õigusaktis sätestatud erandi kasutamata jätmine ei mõjuta ettevõtjate halduskoormust.

10.8. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 80, muud lõivud ja tasud.

Kokkuvõtlikult halduskoormus ettevõtjatele suureneb. Ettevõtjad peavad teadvustama maksekoormuse tõusu PMA taimetervisetöingute järelevalve teostamise kulude katmiseks.

10.9. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 102, haldusabi ja koostöö.

TKS-i täiendamine sättega, mis käsitleb õiguskaitseasutuse, õigusasutuse ja pädeva asutuse teabevahetuse täpsemat korraldust ei mõjuta ettevõtjate ja/või kodanike halduskoormust.

10.11. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 139, karistused.

EL ametliku kontrolli määruse kohaselt kehtestavad liikmesriigid EL ametliku kontrolli määruses sätestatud normide rikkumise korral tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad karistused. Selliste karistuste kehtestamine liikmesriigi poolt EL taimetervise määruse sätete rikkumise korral suurendab ettevõtjate ja kodanike halduskoormust vähesel määral, kuna sellised karistused peaksid olema ennetava moega.

11. Valikute rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse eeldatavad kulud ja tulud

11.1. EL taimetervise määruse artikkel 31, liikmesriikide vastuvõetavad rangemad nõuded.

Ohtliku taimekahjustaja puhangut on raske ette ennustada, tõrje tegemiseks kuluvat summat on raske prognoosida.

11.2. EL taimetervise määruse artikkel 82, registreeritud ettevõtja valduste sisest ja vahelist vedu käsitlevad erandid.

Kokkuvõtvalt mõju valikute rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse eeldatavatele kuludele ja tuludele puudub.

11.3. EL taimetervise määruse artikkel 84, taimepasside väljaandmine loa saanud ettevõtjate ja pädevate asutuste poolt.

EL õigusaktis sätestatud erandi kasutamata jätmise korral jääks saamata tulu taimepasside väljaandmise eest, kuid suureneks tulu taimepassi väljaandmise loa taotlemise eest. Erandi mitte kohaldamine ei oleks võimalik, kuna vastasel juhul ei oleks TKS kooskõlas EL õigusega.

11.4. EL taimetervise määruse artikkel 108, karistused.

Mõju riigi või kohaliku omavalitsuse eeldatavatele kuludele ja tuludele on marginaalne, kuna karistused peavad olema heidutavad ja seeläbi ennetama rikkumiste arvu.

11.5. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 9 – ametliku kontrolli üldsätted

EL ametliku kontrolli määruse artikli 9 lõike 7 kohaselt võivad sihtliikmesriigid nõuda, et ettevõtjad, kellele tuuakse teisest liikmesriigist kaupu, teataksid kõnealuse kauba saabumisest. Kokkuvõtlikult kulud ja tulud jäävad samaks, kuna rakendatakse kehtivat regulatsiooni.

11.6. EL ametliku kontrolli määruse artiklid 28 ja 31 – ametliku kontrolliga ja muude ametlike kontrolliga seotud teatavate ülesannete delegeerimine pädeva asutuse poolt.

Mitte midagi tegemine ehk EL õigusaktis sätestatud erandi kasutamata jätmine ei oma mõju riigi tuludele ja kuludele.

11.8. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 80, muud lõivud ja tasud.

Regulatsiooni täiendamisel peavad avaliku sektori kulud ja tulud olema tasakaalus, kuna varasemalt eraldatud riigieelarvelised ressursid suunatakse liikmesriigile täiendavate kohustuste täitmiseks ning taimetervise toimingute tegemise eest kehtestatud lõivud või tasud peavad katma pädeva asutuse toimingute reaalsed kulud.

11.9. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 102, haldusabi ja koostöö.

TKS-i täiendamine sättega, mis käsitleb õiguskaitseasutuse, õigusasutuse ja pädeva asutuse teabevahetuse täpsemat korraldust, mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse eeldatavatele kuludele ja tuludele on raske hinnata, kuid kindlasti kiirendab see olulise informatsiooni liikumist vajalike asutuste vahel. Tänu kiirele teabevahetusele ja asjaomasele abile teistelt õigusasutustelt ja pädevatelt asutustelt väheneb osade asutuste halduskoormus ning suureneb vähesel määral teiste asutuste halduskoormus.

11.11. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 139, karistused.

Mõju riigi või kohaliku omavalitsuse eeldatavatele kuludele ja tuludele on marginaalne, kuna karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

12. Edasine mõjude analüüs

12.5. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 9 – ametliku kontrolli üldsätted

EL ametliku kontrolli määruse artikli 9 lõike 7 kohaselt võivad sihtliikmesriigid nõuda, et ettevõtjad, kellele tuuakse teisest liikmesriigist kaupu, teataksid kõnealuste kauba saabumisest. Edasine analüüs on vajalik eesmärgiga hinnata taimetervise riske.

12.7. ja 12.8. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 79 ja 80, kohustuslikud tasud, muud lõivud ja tasud.

Edasine analüüs on vajalik, et hinnata võimalike lõivude ja tasude suurust taimetervise järelevalvetoimingute tegemise eest ning nende mõju ettevõtjatele.

12.9. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 102, haldusabi ja koostöö.

Edasine analüüs on vajalik, et määrata milliseid asutusi tuleks hõlmata.

12.11. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 139, karistused.

Edasine analüüs on vajalik, et viia riigisisene ja EL õigus omavahel kooskõlla.

VI. Edasine tegevuskava

13. Eelistatav valik

13.1. EL taimetervise määruse artikkel 31, liikmesriikide vastuvõetavad rangemad nõuded.

Eelistatud variandiks on võimalus sätestada riigisiseses õiguses rangemad nõuded ning kohaldada liikmesriigil territooriumil rangemaid meetmeid kui see on põhjendatav fütosanitaarkaitse eesmärgiga.

13.2. EL taimetervise määruse artikkel 82, registreeritud ettevõtja valduste sisest ja vahelist vedu käsitlevad erandid.

Eelistatud variant on TKS-i täiendamine vahetu läheduse mõistega. Vahetu lähedus peaks Eesti kontekstis hõlmama kogu riigi territooriumi, kuna geograafilised erinevused erinevate piirkondade vahel on väikesed. Muu dokumendi nõue selliste vedude jaoks ei ole mõistlik. Vastavalt EL taimetervise määrusele on ettevõtjatel, kellele tarnitakse või kes tarnivad liidu territooriumil teatavaid taimi, taimseid saadusi või muid objekte mis nõuavad taimepassi, olemas jälgimissüsteemid või -menetlused, mille abil nad saavad jälgida nende reguleeritud artiklite liikumist nende endi valduste sees ja vahel. Taotluse korral tehakse pädevale asutusele kättesaadavaks süsteemide või menetluste kaudu saadud teave nende reguleeritud artiklite liikumise kohta ettevõtjate valdustes ja valduste vahel. Seega on registreeritud ettevõtjad teadlikud oma nende reguleeritud artiklite asukohast ning vajadusel on pädeval asutusel võimalik seda informatsiooni nende käest küsida.

13.3. EL taimetervise määruse artikkel 84, taimepasside väljaandmine loa saanud ettevõtjate ja pädevate asutuste poolt.

Eelistatud variant on olemasoleva regulatsiooni rakendamine kooskõlas EL õigusakti mõttega. See annab pädevale asutusele võimaluse väljastada teatud taimede, taimsete saaduste või muude objekti puhul taimepasse nagu näiteks kõrge riskiga kaupade, sertifitseeritud paljundusmaterjali ja sertifitseeritud seemnekartuli korral. Erandi kohaldamata jätmisel annaksid taimepasse pädeva asutuse järelevalve all välja loa saanud ettevõtjad ja neid üksnes nende vastutusalasasse kuuluvate taimede, taimsete saaduste ja muude objektide jaoks. See tähendab, et kõik taimepasse vajavad ettevõtjad peavad taotlema taimepasside väljaandmise luba. Vastavalt taimede paljundamise ja sordikaitse seadusele on seemnekartuli sertifitseerimine ning taimetervisenõuetele vastavuse kontrollimine rahvusvaheliselt kehtestatud nõuete kohaselt, samuti pakendite sulgemine ja märgistamine PMA järelevalve all. Samuti varustatakse sertifitseeritud seemnekartuli müügi pakend ning paljundusmaterjali partii PMA poolt väljastatud sertifitseerimist tõendava dokumendiga, millel taimepassiga varustatava taimeliigi puhul kajastatakse

taimepassil nõutud andmed. Seega võimaldaks erandi kehtestamine ka tulevikus ettevõtjatel turustada seemnekartulit.

13.4. EL taimetervise määruse artikkel 108, karistused.

Eelistatud variant puudub, kuna karistuste kehtestamise juures puudub kaalutusruum.

13.5. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 9 – ametliku kontrolli üldsätted

EL ametliku kontrolli määruse artikli 9 lõike 7 kohaselt võivad sihtliikmesriigid nõuda, et ettevõtjad, kellele tuuakse teisest liikmesriigist kaupu, teataksid kõnealuse kauba saabumisest. Eelistatud variant on jätkata kehtiva regulatsiooni rakendamist ehk rakendada erisust.

13.6. EL ametliku kontrolli määruse artiklid 28 ja 31 – ametliku kontrolliga ja muude ametlike kontrolliga seotud teatavate ülesannete delegeerimine pädeva asutuse poolt.

Eelistatud variant on mitte midagi tegemine.

13.8. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 80, muud lõivud ja tasud.

Eelistatud variandiks on taimetervise järelevalvetoimingute eest lõivude ja tasude kehtestamine, mille mitte kehtestamise suurimaks kasusaajaks on hetkel ettevõtlussektor. See võimaldaks varasemalt eraldatud riigieelarvelised ressursid suunata liikmesriigile EL taimetervise määruse ja EL ametliku kontrolli määruse alusel kehtestatud täiendavate kohustuste täitmiseks.

13.9. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 102, haldusabi ja koostöö.

TKS-i täiendamine sättega, mis käsitleb õiguskaitseasutuse, õigusasutuse ja pädeva asutuse teabevahetuse täpsemat korraldust, et tagada informatsiooni kiire liikumine ja nõuete rikkumise tõhus menetlemine olukordades, kus väärteomenetlus on juba algatatud.

13.11. EL ametliku kontrolli määruse artikkel 139, karistused.

Riigisisese ja EL õiguse omavahel kooskõlla viimine.

14. Muudetavad õigusaktid

Muudetakse TKS-i ja riigilõivuseadust.

15. Edasine kaasamise plaan – keda, millal ja kuidas kaasatakse

VTK esitatakse avalikule konsultatsioonile eelnõude infosüsteemi kaudu. Eraldi edastatakse VTK järgnevatele sotsiaalpartneritele:

- Eesti Aiandusliit;
- Eesti Kaubandus-Tööstuskoda;
- Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda.

16. Põhjaliku mõjuanalüüsi toimumise aeg

Põhjalikku mõjuanalüüsi ei planeerita.

17. Eeldatav määruste ülevõtmise eelnõu avaliku konsultatsiooni ja kooskõlastamisele saatmise aeg

November 2018

18. Määruste ülevõtva õigusakti eeldatav jõustumise aeg

Detsember 2019

19. Vastutavate ametnike nimed ja kontaktandmed

Olga Lavrentjeva,
taimeterwise osakonna
nõunik, 625 6535,
olga.lavrenjeva@agri.ee;

Katrin Pööra, õigusosakonna
nõunik, 625 6147,
katrin.poora@agri.ee.